Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on the file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון מב (רמב)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

Vol. VII — New York, January 14, 1921 — No. 42 (242)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן”
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

Vol. VII New York, January 14, 1921 No. 42

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית ניו־יורק, ה' שבט, תרפ"א גליון אַרבעים ושנים

אַבְרָהָם חַיִּים רוֹזֶנְבֶּרְג

(להגיגת השמונים).

בין שארית הפליטה של סופרי ישראל וחכמיו במדינה זו, — באמריקה היהודית הרעשנית, שהריקלאמה נקנית בה בזול, — מתהלך אתנו סופר עברי ומלומד זקן עני וצנוע, שכל ימיו היה נחבא אל הכלים, אולי הישיש שבין כל חכמי עמנו החיים כיום. הלא הוא הסופר והחכם אברהם חיים רוזנברג.

וזקן־ההבורה הזה שכח בעצמו מתי נמלאו לו ששים, שבעים ואחרי־כן שמונים שנה. שכח זאת בעצמו ושכחו זאת ממילא גם אחרים להזכיר ולעורר את הקהל העברי, זה השכחן הגדול, לחוג את יובלו הספרותי. הסופרים העברים הצעירים שבקרבנו הם כל־כך עסוקים וטרודים בעניני עצמם, הם כל־כך נחפזים ומבוהלים לקנות להם פרסום ומעט אלמות בטרם עוד שהספיקה להם השעה ליצור דבר־מה, השוה דבר־מה, עד שאין דעתם פנויה למה שכתבו ויצרו אחרים, עד שאין להם רגע פנוי לשית לב אל זקני הסופרים והחכמים החיים עוד אתנו כיום, אל הזורעים והנוטעים הראשונים בשדה ספרותנו. מכל פתגמי הלל הענו הגדול למדו צעירי סופרינו רק שנים: „אם אין אני לי — מי לי?" (כמובן, שהם מעבירים ספוג על סופו של הפתגם: „וכשאני לעצמי — מה אני?"); „אם אני כאן — הכל כאן!" ושוכחים הם, כי יש כאן גם אחרים.

והחכם הישיש א. ח. רוזנברג לא חשב ולא חלם מעולם על־אדות יובלים וחגיגות לכבודו. כל זה מעשי נערות, הבל־הבלים. ומה בכך אם הגיע זה כמה לשנות גבורות, האם בגלל זה ראוי הוא לתהלה וכבוד? בהיותו עסוק ב„אוצר השמות" של כתבי הקודש נשמט מזכרוננו, כי גם הוא קנה לו כבר שם בין השרידים היחידים העוסקים בחקירת ספרותנו העתיקה, התנ"כית והתלמודית. רוזנברג היה כל ימיו בורח מפני הכבוד, והכבוד לא רדף גם אחריו. אבל סוף־סוף לא נמלט גם הוא, החכם הישיש, מפניו. בחדשים האחרונים נוסד „ועד היובל" לחוג את חג השמונים שלו (החגיגה תהיה במוצאי־שבת, י"ג שבט) בקרב מוקיריו ומוקירי ספרותנו וחכמת עמנו. העברים מסלקים בזה חוב ישן להסופר הזקן. סילוק זה בא אמנם מאוחר קצת (יש אומרים, וכמדומה שאין הם שוגים, שאת חג השמונים הזה היו צריכים לחוג עוד לפני ארבע־חמש שנים), אבל אין בכך כלום. העיקר הוא, כי העברים באמריקה יעשו לכל הפחות הפעם את חובתם להסופר הזקן ויענו לקול קריאתו של „ועד היובל".

א. ח. רוזנברג הוא אחד הזקנים הנפלאים בדורנו. כל מהותו הפנימית, כמו מראהו החיצוני, תארו וקומתו הזקופה, מזכירים אותנו את חכמי ישראל של הדורות הקודמים. עשרות בשנים התפרנס במדינה זו מיגיע כפיו ומיגיע עיניו, אם הורשה להשתמש בבטוי כזה, בתור מדפים ומגיה. מפרי עבודתו זו היה מתפרנס כל ימיו ואת לילותיו הקדיש לחכמת ישראל, לספרותנו העתיקה והחדשה. ומעולם לא נהנה מפרי עבודתו הספרותית והמדעית. להפך, הוא היה משחד מפרי עמלו בבית־דפוסו להוצאת ספרו האנציקלופדי „אוצר השמות", והיה לעזר, לפי יכלתו, גם לסופרים אחרים. כל ימיו עסק בתורה לשמה ובחכמה לשמה.

ובהגיעו לשנות „גבורות" („גבורות" לפי מליצת הכתוב וחלישות הגוף לפי הפשט הפשוט) היה עליו להשלים את ספרו „אוצר השמות"*, בן עשרה חלקים,

* בעשרה החלקים של „אוצר השמות" מבוארים ומבוררים כל השמות הנזכרים בספרי התורה, הנביאים והכתובים: שמות אנשים ונשים וקורות ימי חייהם כפי המסופר על־אדותם בתנ"ך, בשני התלמודים ובמדרשים; שמות העמים והארצות עם הקורות שעברו עליהם, שמות הימים והנהרות, חיות הארץ, הדגים, העופות, צמחים ופירות עם כל המסופר עליהם בספרותנו העתיקה ובספרי חכמי העמים; שמות עצמים כלליים עם כל הנחוץ לדעת על־אדותם. בספר זה ימצא הקורא העברי מסקנות של חקירה ודרישה בעניני הלשון העברית; ידיעות היסטוריות וכדומה.

מתּוך עוני ודחקות. ובספרו האנציקלופדי הזה, שהוא יחיד במינו ומיוחד בכל ספרותנו העתיקה והחדשה, השקיע המחבר את כל שנות חייו הארוכים, את כל כחותיו וידיעותיו. כנסיה שלמה של חכמים וסופרים היו צריכים לטפל בחבורו של ספר כזה, ורוזנברג לקח על שכמו את כל העבודה הכבדה הזאת. וזאת היתה עבודה ענקית. ועבודה זו דרשה מאת המחבר עיון רב וחקירות יסודיות בתנ"ך, בתלמוד בבלי וירושלמי, בדברי ימי העמים, בהספרות הגיאוגראפית ובספרי הזואולוגיה והבוטאניקה הביבליים. והשפה העברית של ה„אוצר" הזה מצוינה היא בפשטותה וקלותה. יש בה מעין הסגנון של רש"י בפירושו לתורה. זהו ספר שמושי לכל המתעסקים בלמודי התנ"ך באמונה ולכל ההוגים בספרותנו העתיקה. רוזנברג הגה הרבה בחקרי הקדמוניות שלנו ובהספרות המדעית, הכתובה לועזית, העוסקת בבקורת המקרא, אך המסקנות שהוציא מחקירותיו מתאימות לרוח המסורה של היהדות העתיקה. בכל פעם שהוא מביא ב„אוצרו" את השערותיהם של מבקרי המקרא החדשים, המחליטים, כי לא משה כתב את התורה, כי־אם נכתבה מגילות־מגילות בידי אנשים שונים ובזמנים שונים, הוא מביא גם את תשובותיו עליהן. ותשובותיו, הבאות לחזק את המסורה, נוסדות ונסמכות לא רק על מאמרי חכמינו הקדמונים, כי־אם גם, וביחוד, על פרי החקירה המדעית והספרות הפרשנית של מוסמכים שונים. יש לו להמחבר של „אוצר השמות" גם דעות והשקפות משלו, הבאות מתּוך עיון רב והבנה ישרה והגיונית בכתבי־הקודש, והוא מתנגד בכל רוחו לחוקרי התורה המזלזלים ברוחה וגורסים בה נוסחאות שונות ומשונות אם מחסרון ידיעה והרגשה נכונה בהבנת התנ"ך ורוח שפתו המקורית, או מחמת אהבת החידוש והזרות. ודבריו תמיד בנחת נשמעים, בלי שמץ קנאות עורת ובלי אטימת אזנים לדברים של טעם ודעת, מאיזה צד שהם באים, שאין להכחישם ולבטלם סתם. אמת הדבר, שבעשרות השנים האחרונות נתחדשו בבית־מדרשם של חוקרי קדמוניותינו, של מבארי המקרא ושל הבלשנים השמיים דברים רבים, ומהם גם חשובים, בפרטי הענינים שנגע בהם בעל „אוצר השמות", שלא שם אליהם את לבו או שנעלמו מעיניו, אך גם כיום יש ערך רב להספר האנצי־קלופדי הזה. בפרט שיחיד הוא בספרותנו העברית ושוה לכל נפש. ולא רק תפארת הוא ה„אוצר" הזה לספרותנו, כי־אם גם ספר מועיל ונחוץ לכל הלומדים והעברים המעיינים.

מה„אוצר" הזה יצאו עד עתה לאור רק שבעה חלקים (החלק הששי והשביעי יצאו על־ידי „ועד היובל"). חמשת החלקים הראשונים כבר אזלו ותמו משוק הספרים, והנם כיום יקרי המציאות. שלשת הכרכים האחרונים כבר ערוכים, מתוקנים ומשוכללים וסדורים על־ידי המחבר, עד האות האחרונה, לדפוס. ורק מפני חסרון אמצעים לא יצאו עדיין לאור.

חטא חטאה אמריקה העברית בשכחה עד עתה את אחד מטובי סופריה וחכמיה, כי לא עמדו לימינו להשלים את „אוצרו" בדפוס. חטא חטאה אמריקה העברית בשכחה עד עתה לחוג את חג יובלו של אחד מבחירי העובדים בשדה חכמת ישראל וספרותו.

אוּרי ניסָן גְנֶסין

מאת

ג. חנוך.

א.

„— — — ועל פני האנשים הגדולים המצויים מכבר אני את הגאונים הקטנים הבלתי־מפורסמים, אותם עולי־הימים המתים בשחרית־יומם יען שרוממות־נשמתם מעבירתם מן העולם.

נעלות בעיני תולעות־יוחנא אלה, אלה הנגוהות המזהירות שאתה פוגש בהן בעודן חיות, ורק על־פי ברק־נגהן זה מכיר אתה בהן ובקיומן". — — —

כך אומר פעם נאגל, אחד מגבורי קנוט האמסון בספורו „מסתורין".

ואחת הנגוהות המזהירות הללו הוא גם סופרנו המנוח אורי ניסן גנסין.

רק יחידי סגולה, המועטים בקוראינו, יודעים ומכירים אותו: והמון הקוראים לא רק שאינו יודע להעריך את ערכו הספרותי־אמנותי — אף שמו של סופר זה ושמות כתביו זרים לו.

ואפילו אלה שמצויים ושכיחים הם אצל הספרות העברית— מעט מזעיר הוא מספר אלה המבינים את יצירותיו והעלולים לטעום בהם טעם אמנות.

לא פעם אירע לנו לשמוע מפי אינטליגנטים עברים — במרכאות או אפילו בלי מרכאות — קוראים ותיקים בכל אופן, שאינם סובלים, בביכול, את סגנונו המסובך והמסורס או את שפתו הנלעגה וה„משונה" של גנסין, או שהיו סתום לפי תומם, שחסרה להם סבלנות לקרוא עד גמירא את ציוריו „בטרם" ו„אצל". — — —

ולא בין הקוראים בלבד, אף אצל חבריו הסופרים היה שורר אותו היחס. אפילו אלה שהיו קרובים לו ביותר ברוחם ושהיו צריכים, לכאורה, לחדור אל תוכו, להעריכו ולהבינו כראוי — לא היו עושים זאת מעולם. ולא היו מזכירים ולא היו מדברים עליו מעולם.

„הכל תלוי במזל, אפילו ספר־תורה שבהיכל" — אומר התלמוד, ומכל שכן סופר עברי... וסופרנו זה היה בן ביש־גדא מימיו. אינני מתכוון בזה לחייו החמריים, לקבצנותו המנוולת ממש, שלמדרגה כזו לא הגיע עדיין אף סופר, ואפילו סופר עברי, אחד — זה הרי ידוע כבר למדי. מתכוון אני רק

עלבון גדול הוא לשלשת וחצי מיליון היהודים היושבים באמריקה, שנתנו לסופר עברי כרוזנברג לסבול מחסור ועוני בזקנתו המופלגה. הנשמע או הנראה כזאת בישראל, כי בהקהלה היותר גדולה, מעת היינו לגוי, יתנו לסופר ישיש, אחד מזקני העדה, שכבה עבד בקרן־זוית את עבודתו המדעית, ושעל־ידה העשיר את ספרותנו, יותר מארבעים שנה, בהיותו מפרנס את נפשו ונפשות ביתו מעבודה קשה בבית־דפוס, — כי יתנו לעובד צנוע בערוב חלדו, בהתקרבו לשנת התשעים, לבוא עד כפר לחם? וכל חטאו היה, כי כתב את ספריו עברית (ולא אנגלית), שפה שהיא בגולה בקרב יהודי אמריקה. הזאת היא תרבות? הזו תורה וזה שכרה?

בימי הקיץ העבר התעוררו אחדים משארית הפליטה, ממוקירי שפתנו וספרותנו, לתקן את המעוות. ונבחר ועד מיוחד, סלתה ושמנה של האינטליגנציה העברית בניו־יורק, לחוג את יובל השמונים של מחבר ה„אוצר" ולשלם לו את תודתנו שאנחנו כולנו חייבים לו. יחד עם זה נגש הועד הנזכר לאסוף קרן של עשרת אלפים דולאר הדרושים להוצאתו של „אוצר השמות" במהדורה שלמה ולכלכלת שיבתו של המחבר החכם. חובתו של כל אחד העברים להיות לעזר להועד בהוצאת ה„אוצר", וגם לזרז אחרים, כי יעשו את חובתם להחכם הישיש ולמפעלו הספרותי, ובזה נגול את החרפה מעל אמריקה העברית.

חוב ישן הוא לנו ועלינו לסלקו במילואו.

ר א ו ב ן ב ר י י נ י ן.

הַתְּנוּעָה שֶׁל „צְעִירֵי צִיּוֹן" בְּאַמֶרִיקָה

מאת

י צ ח ק ס פ ק ט ו ר.

התנועה של „צעירי ציון" באמריקה הולכת ומתפשטת יותר ויותר. עתידה ההסתדרות הזאת להקיף את החלק היותר גדול והטוב שבהצעירות האמריקאית, שבחר לו את הדגל של „ארץ ועבודה ותרבות עברית". ואמנם התסיסה הזאת מורגשה כבר במחנה הצעירים לכל זרמיה. התנועה הזאת, שבאה מתוך הכרה ברורה, מתחילה למשוך אחריה גם אלה שעמדו רחוקים ממנה עד כה. ואכן, הננו שומעים כבר את פעמיה: „צעירי ציון" הולכים, הולכים ובאים!" ההסתדרות הצעירה של „צעירי ציון" באמריקה, אין זו הסתדרות חדשה בכלל, כלומר, שרק אתמול נולדה ברחוב העברים והיא מתכוונת להפתיע את מי שהוא באיזו סיסמות חדשות, ואין גם כוונתם של „צעירי ציון" לעשות איזו מהפכה בההסתדרות הציונית העולמית. התנועה של „צעירי ציון" היא תנועה עממית ועברית, השואפת לחיים בריאים וטבעיים. ההיסטוריה של „צעירי ציון" מתחילה עוד מהפרוגראמה ההילסינגפורסית, שאי־אפשר היה להוציאה לפועל מפאת התנאים הפוליטיים הרעים והחיים הקשים ששלטו אז ברוסיה, במקום שנולדה ונדלה, ולבסוף — עם בואה של הריבולוציה הרוסית — גם נשתכללה והכתה שרשים בכל השדרות הרחבות של בני עמנו ברוסיה ומחוץ לה, ושעכשיו גם פה באמריקה מתחילה היא להכות גלים ולאט־לאט להכניס חיים אל תוך המחנה

למולו בתור סופר. אם היו מעלים לפעמים את זכרו בספרות או בעתונות — הרי לא לשבח ביותר... על־פי הרוב היו מביאים אותו למשל ולשנינה: בתור דוגמה לסגנון „קשה ומסורס", לשפה כבדה או „עלגית", כמו שהיו אומרים: „הנה, ראו, כיצד כותבים סופרינו הצעירים!"... ואת המשפט הזה הם הותכים לפעמים גם על המבטאים וצירופי המלים היותר מקוריים ויפים שבציוריו...

כי אפילו את סגנונו היו עוד, כנראה, רחוקים בני דורו מהעריך כראוי.

אמנם, מיד אחרי מותו נשתנה בהרבה יחס זה. העולם הספרותי, ביחוד אותו שהיה קרוב לו במקצת, הזדעזע. כאילו רק אז הרגישו ב„האי שופרא דבלי בארעא"... כאילו לא הרגישו באור זה עד שנגנז. ואז התחיל השם „גנסין" להיות נשא בפיות סופרים וקוראים ועל־פני גליונות־עתים כשהוא מוכתר בזר שחור.

וכל אותם ההספדים, הקינות וההערכות הרבה היה בהם מתחרטה, מנקיפת־הלב על ששתקו עד כה, על שסופר כזה היה מתהלך בוניהם — והם לא חלו ולא הרגישו בו, עד שהלך ונסתלק מעליהם.

ורק אז, אחרי מותו, קנה לו גנסין את עולמו, את מעריציו ומחבביו הנלהבים, — מחבבים, אוהבים בלב ונפש.

אך מובן, שאף אז היו אלה רק יחידי סגולה — ולהמון הקוראים הרחב והרגיל נשארו גנסין ויצירותיו כספר החתום עד היום.

ובמה זכה זה להיות קנינם של יחידים בלבד (אמנם זכות היא זאת)?

גנסין הוא ראשית כל הסופר היותר אינדיבידואלי ומקורי בקרבנו. הוא הזניח את כל דרכי היצירה ששלטו לפניו ובחר לו בדרך אחרת, משעול צר: אופן־יצירה מיוחד, סגנון מיוחד, שפה ואופן הבעה מיוחדים — ומיוחדים רק לו.

רעיון פארודוכסאלי הביע אוסקאר ווילד: „שלא הטבע והחיים בוראים את האמנות והיא בשל זה צריכה להיות נכנעת להם, אלא — איפכא: „האמנות יוצרת את הטבע". זאת אומרת, שהטבע והחיים הם כחומר ביד היוצר, בידי האמנות והיא היא שמשעבדת אותם לרצונה; ובכחה ליצור עולמות חדשים בהחלט או לחדש מעשי בראשית: לתת להם צורות וגוונים חדשים". רעיון זה לא הגיע, דומני, אף אצל אחד מכל אותם הסופרים ה„דיקאדנטים", שהחזיקו בו בתור סיסמה, לידי אמת אמנותית שכזו כמו אצל גנסין.

בהרבה מתאורי־הטבע שלו, כמו בהרבה מתאוריו הפסיכולוגיים — שהם אצלו על־פי הרוב מתלכדים אמנם ומסתבכים

הציוני באמריקה. אין פרוגראמות ותכניות מסוימות להתסתדרות של „צעירי ציון". התכנית שלה היא — עבודת הגוף, עבודה ממש. כמו ברוסיה, כן גם באמריקה „צעירי ציון" מתחילים להופיע על הבמה הפוליטית בזמן של משבר. כשבאה הריבולוציה הרוסית הפתאומית (והיא באה באמת פתאום), שאף אחד לא התכונן לה, ב„חצי הלילה" נוצרה ה„מהפכה הרוסית" בימי קרנסקי והתפשטה במפגיע בכל הארץ — לא מצאו הציונים ה„מושבעים" שלנו את ידיהם ורגליהם. הם לא ידעו כיצד להתיחס אל ה„הופעה" הזאת ובמה להתחיל. איך ובאיזה אופן לגשת אל העבודה הציונית וכיצד להלחם נגד הזרם החזק ששטף וגרר אחריו את מיטב הכחות שביהדות הרוסית. כי האור הגדול שהאיר אז על כל רוסיה, עם בואה של הריבולוציה הרוסית, חשמל ממש והכה בסנורים את עיני כל רואה. ולפיכך, לפי דעת רבים בתוך שדרות „המרגישים חבה לציוניות" נראה, כי חטא גדול מנשוא יעשו הציונים אם יתחילו פתאום בעבודה ציונית, שהיתה יכולה לחלל את קדושת הריבולוציה הרוסית, שלה צפו וחכו עשרות בשנים. בימים ההם בטלו „פועלי ציון" לגמרי את עבודתם הציונית ונסחפו אל תוך הזרם השוטף, ונוסף על זה, עוד יצאו בקול־קורא לכל העברים ובמחאה נמרצה נגד כל אלה הציונים (ודוקא בשפה הרוסית), שנוטים בשעת רבת־ערך כזו לחשוב על ציון. „אין עכשיו „ציון" במציאות" — קראו — „אלא קודם עלינו לחזק ולבסס את הריבולוציה הרוסית ואחרי־כן נלך ל„ציון"". „ומי שחושב אחרת — הוסיפו הם באותיות רוסיות גדולות — הנהו אויב לריבולוציה הרו־סית ומתנגד־המהפכה". אפשר לשער, כמה חזק היה הרושם הזה בעתו בקרב היהדות הרוסית, כשנפוצו המגילות האלו של „פועלי ציון". ואולם המצב נשתנה כשאך התחילו להתנוסס בקריות רוסיה ובחוצותיה דגלים לאומיים שונים לכל מיניהם: דגל פולניה, אוקראינה, אסתוניה, ליטה, גרוזיה, קרים, פינלנדיה ועוד. ותחת כל אלה הדגלים השונים נמצאו גם צעירים עברים לאלפים, שהשתתפו ונלחמו בתוך השדרות שלהם בעד שחרורם הם... ושירים לאומיים נסרו ובקעו את חלל האויר ברוסיה. ולבסוף הורם גם הדגל העברי. זאת היתה הפתעה גדולה, שלא היתה עוד כמוה בקרב היהדות הרוסית. בפעם הראשונה לקיומה של היהדות הרוסית התנוסס בארץ זו על כל מוסדות העברים־הציוניים הדגל העברי. הדגל העברי משך אליו עברים לרבבות ועורר אותם לדמעות מתוך שמחה. כולם הרגישו כאילו קמו כבר לתחיה. נדמה, כי באה „תקופה חדשה ביהדות הרוסית"! ואולם בעבודה רצינית טרם התחילו, כי את כל זמנם ומרצם הקדישו רק לויכוחים סוערים. חכו לאיזה מבשר של עבודה. והמבשר הזה בא. החיים ההם הולידו אותו. ובבוקר לא עבות אחד זרחו על שמי הציוניות הקרנים הראשונות של עבודה חיה. ומכל האגודות השונות והקלובים השונים: „זמורת ציון", „בני ציון", „הרצליה", „אם אין אני לי מי לי", „שפה חיה" ועוד, שנוסדו בתפוצות רוסיה ואוקראינה עוד תחת שלטון הצאר — נוצרה הסתדרות אחת גדולה חזקה בשם „צעירי צין" *.

וגם באמריקה נגלו „צעירי ציון" במחננו כשהא[illegible] והחושך בתוך ההסתדרות הציונית ממשמשים בערבוביה. ה„הסתדרות הציונית" באמריקה למרות אותו התפקיד הגדול שהוטל עליה למלאות ברגע ההיסטורי ורב־ערך זה — כמעט שעוד לא נגשה לעבודה. ה„הסתדרות הציונית" באמריקה מסתפקת לעת־עתה בהחלטות גרידה ובהכנות

* עיין מאמרי ב„התורן" גליון ל"ד: „צעירי ציון באוקראינה".

יתר — הוא בורא לנו עולמות חדשים ממש. בציוריו הוא נותן לנו גוון לצלילים וקול לצבעים; הוא נותן צורה לדבר מופשט ופושט את הצורה מדבר ממשי; נופח נשמה בגוף ומלביש גוף וחומר לרוח נאצלה.

מבטאים כגון: „דממה צהובה", „זמזום עגול ורוה", „שביבי־אורה נלאים" וכדומה, הם אצלו מהרגילים...

אולם ההבדל שבינו ובין סופרים דיקאדנטים אחרים הוא בזה, שעולמות אלה שהוא בורא לנו, לא מן החוץ, רק על־ידי הכשרון האמנותי באו אליו — אלא מתוך נפשו פנימה הוא דולם.

יצא אולי מוזר קצת, ברם אני הייתי אומר, שגנסין איננו „דיקאדנט" (במובן הטוב של מושג זה) בכשרונו, כי־אם באישיותו.

כן, גנסין הוא בעיקרו אישיות מודרנית ומקורית.

הוא באמת רואה אחרת, שומע אחרת, רוחש אחרת, הוגה אחרת ומסתכל אחרת.

אבל כל זה שהוא שומע, רואה ומרגיש, הוא מוסר לנו בדיוקנות עקשנית ממש, בהבעה היותר ריאלית שבגדר האפשרות.

כי הרי גנסין, נוסף לכל, הוא גם, כמו שאומר פרישמאן, הכשרון היותר אמתי.

מה שמצינו פעם אצל הסופר הרוסי אנדריוב: ש„דבר זה עצמו שבני־אדם רגילים לקרוא לו „כשרון ספרותי" ובתמימות כה נלהבת מדברים עליו — הרי אין זה אלא אותה הנטיה הבלתי־נעצרת לבדותא וזיוף". — אמרה זו שהיא כה אופית לגבי סופרים דיקאדנטים אחרים, איננה יכולה לסמן בשום אופן כשרון שכגון זה של גנסין. כי זרים לו כל אלה הנפתולים שבקומבינאציה, וכל אותו הברק החיצוני שבפראזה המצויים אפילו אצל סופרים גדולים אחרים.

אם אנו רואים את גנסין עמל ומחפש ומחזר אחר איזה בטוי דק ומשונה, לכאורה, אחרי איזה צירוף־מלים חדש בשביל איזה מושג — הרי אין זה אלא מתוך אותו הרצון העקשני למסור את המושג הזה באותה צורה דוקא שהוא חש בו בתחילת בריותו.

ולא איכפת לו גם אם יראה זה זר ומשונה או אפילו בלתי־מובן לגמרי. כי אף בזה נבדל גנסין משאר חבריו הסופרים, ביחוד העברים: אין הוא קשור ואין הוא מתחשב מעולם עם קהל־קוראיו ועם דעתם והבנתם, ואין הוא שם אל לבו כלל, אם יחדור מי להבינהו או לאו. יען שהוא איננו יוצר כלל בשביל אחרים, ולא אפילו מתוך רצון ליצירה ואף לא לשם יצירה כלל...

אם לא תהא מתאימה במקצת לגנסין אותה ההגדרה:

שונות. אלה מתווכחים ואומרים, שבין ההסתדרות הציונית העולמית ובין ההסתדרות הציונית האמריקאית נעשה קרע ובא פירוד, ויש אומרים, שלא קרה דבר ולא כלום. ואולם מתוך כל אלה הויכוחים אין אָנו רואים עדיין נצנים של עבודה. מצב שכזה איננו יכול להמשך זמן רב בעידן רתחא כזה לכל היהדות כולה. ו„פועלי ציון" שבאמריקה למרות אותו הרעש הגדול והחזק, שבו הם מרעישים את רחוב היהודים באמריקה ולמרות זו שבראשם עומדים מנהיגים חרוצים — גם הם עדיין לא התחילו בעבודה, באותה העבודה שדורש המצב הנוכחי בארץ ובחוץ־לארץ. שני זרמים שוררים עכשיו בהסתדרות של „פועלי ציון" באמריקה: האגף הימני והאגף השמאלי. האגף השמאלי זהו אותו החלק שב„פועלי ציון" שאיננו מוכשר כלל וכלל לעבודה, וביחוד לעבודה עברית וציונית, אלא הוא יושב ומחכה ל„מהפכה עולמית". והזרם השני, האגף הימני, הטובים שבהם נמצאים עכשיו בבחינה של יוצרים שיטות חדשות בציוניות ו„מתווכחים". ומשום כך אין לחכות מהם עכשיו עבודה רצינית ובקנה־מדה גדול על שדה הציוניות, שדורש אותו המצב הנוכחי. אָנו עומדים עכשיו על סף של עבודה ענקית. ובמצב שכזה השורר עכשיו באמריקה בתוך ה„הסתדרות הציונית" ובקרב „פועלי ציון" — אין תקוה, שיוציאו לפועל אפילו את המינימום שבתכנית הציונית של היום. מצב של שתיקה שורר כיום במחננו, ואין עבודה ותוצאות פוריות. אבל אין זאת אומרת, שבא משבר לציוניות בעבודה, ישנם וישנם עוד אצלנו אותם הכחות העובדים, שדורש אותם הזמן הזה במספר עצום מאד. וגם שאלת הכספים איננה כל־כך נוראָה כמו שרוצים להחליט פה באמריקה. כל האמצעים החמריים ישנם פה אצורים במספר רב ועצום, ואולם צריך רק לעורר מחדש את התנועה הציונית ולהתחיל שוב בתעמולה ציונית החל מה„אלפא ביתא" שלנו. דרוש איזה כח שיזיז את ההסתדרות הציונית באמריקה מנקודתה המתה. נחוץ לעורר את בני־הנעורים העובדים באמריקה משנתם הליטארגית בעבודה העברית ולהכניס בהם חיים חדשים, בקיצור: דרוש עכשיו אותו הזרם החשמלי, שיניע ממקומה את ה„מכונה הגדולה" של ה„הסתדרות הציונית" באמריקה קדימה — לעבודה! והזרם החי הזה שיפעל על כל המצב האָמור בציוניות של אמריקה בתוך כל השדרות — יהיו שוב „צעירי ציון". החיים הקשים האלה שבתוכם נתונים כל הציונים לזרמיהם מולידים את התנועה הזאת של „צעירי ציון". אָמנם „צעירי ציון" נתחנכו על ברכי הציונים הכלליים, אולם יחד עם זה הם יוצאים מתוך החיים החדשים. אין בכוונתם של „צעירי ציון" ליצור שיטות חדשות בתוך ההסתדרות הציונית, אלא שהם רוצים פשוט לגשת מיד לעבודה. ואין ספק, שבעבודתם הם יגררו אחריהם את רוב הציונים שבתוך ההסתדרות והעומדים מחוץ לה וגם חלק חשוב מ„פועלי ציון" הנוטים יותר לעבודה מאשר לויכוחים בדברים בעלמא סתם ובתורת מארקס. „צעירי ציון" — היא פראקציה עממית וסוצי־אלית בתוך ה„הסתדרות הציונית". ואולם שונה היא הסוציאַליות של „צעירי ציון" מ„פועלי ציון". „פועלי ציון" הם מארקסיסטים קנאים ועקביים בכל סעיף וסעיף שבשלחן־הערוך של קארל מארקס וכל הציוניות שלהם מתבססת על: „כה אָמר קארל מארקס!" — ותו לא. בה בשעה, שהסוציאַליות של „צעירי ציון" היא ברוחה של היהדות. „צעירי ציון" הם כמעט אפיקורסים בתורתו של מארקס, כלומר, אין הם אפיקורסים גמורים, אלא שאינם מדייקים ב„קוצו של יוד" שבתורתו, כי רק את הטוב שבו הם לוקחים, זה שקבל קארל מארקס בירושה מאת חוזינו ונביאינו. את היסודות הבריאים והטבעיים שבחיי עם

שהוא יוצר כמו שצפור־הדרור משוררת לה — אָז נוכל להגיד עליו, שהוא יוצר כמו — — — שהשממית אורגת לה את קוריה...

באחד ממכתביו לביחובסקי הוא כותב:

„ — — — ומה לך עוד? האוציא את לבי ואשלחהו אליך?... אולם צרה הפוסטה מהכיל את כולו עם כל אנחותיו, פצעיו וכו' וכו'... אַך זאת אעשה לך: הנני שולח לך אחת מאנחותי המרות, הנה... היא ממלאָה את כל המכתב כולו, כולו... בין השיטות, בין האותיות, התיבות, בין הקוים, השרטוטים — בכל, בכל הנה...

התשמע?

בכל! לא תצטרך לחפש אחריה הרבה... היא תקדם את פניך תיכף בפתחך את המעטפה. היא תפגשך"...

ואנחה מרוסקה זו עצמה ששלחה גנסין על־ידי הפוסטה לביחובסקי — השקיע אותה בתוך כל יצירותיו.

מפרפרת היא שם בין כל הדפים והד־קולה הנך שומע מכל שורה ושורה, מכל מלה ומלה של יצירותיו.

וכן אַף הוא עצמו מתאר לנו את „שעת־היצירה" אצל אחד מגבוריו בספורו „הצדה":

„הוא בא הביתה והוציא את מחברותיו וחש ולא חש איזו מועקה רועדת עד כדי דמעות תחת כל חזהו, וישב אל השלחן ויהי כוסס עת רבה את ראש־עטו ומביט אל המחברות ומוציא מפרק לפרק גניחות של יאוש מרוסקות מנחיריו. ולאחרונה התחיל עטו פולט אותיות עקומות ורועדות ומזונבות — „חולניות עד כדי הקאָה" — והפסיק באמצע והתנפל בגניחת־יסורים על מטתו ושכב עת רבה, גונח ורוחש מפרק לפרק". —

ומי שגונח ויוצר, חש ולא חש איזו מועקה רועדת לפני היצירה ומתנפל בגניחת־יסורים על המטה לאחריה — מה לו לזה אם שומע מי את גניחותיו המרוסקות, או איך הוא שומען?...

עוד בראשית יצירתו ידע גנסין,
ש„לשוא יער המיתרים,
כי יחטיא המטרה":

מפני —

ש„לו חנוטים מעברים,
למו שפת־כנורו זרה"...

(באחד משירי־הנוער שלו).

אלא — ש„בעל כרחך אַתה חי — ובעל כרחך אַתה גם יוצר!"

ומתוך הכרח הוא מעיר את המיתרים ונותן מפרק ל„בת־שירתו המעיקה על חזהו בתעצומות עוז־עולמים" — ולאָזניגו

ועם *. קארל מארקס הוא אָמנם אחד מגיני הנביאים, שהתקוממו נגד משטרי החיים הרעועים, ואולם הוא ירש מאת חוזינו רק את תורתם והתמרמרותם, את זעמם נגד „פרות הבשן" והעתודים המחים. ונביאנו הראשון, אם דבר לפעמים קשות כ„אָב אל בניו", הנה אם נח מזעפו, ידבר אליהם כ„אם רחמניה", כאילו מתחרט הוא על תוכחתו הקשה. בחוט השני עוברות אלה שתי ההופעות, הדברים הקשים והרכים, בהארמוניה אידיאלית, בכל דברי נביאינו. בה בשעה שבתורת מארקס מתבלט רק טון חזק, הופעה אחת וחד־גוונית — ואין בה שום הארמוניה. הנביאים הראשונים שלנו הקיפו בדבריהם את כל חיי עמנו באשר הוא עם, מה שאין אָנו מוצאים בתורת מארקס. אותו הנביא שלנו שקרא ל„בורגני" — „לא תרצח!" קרא גם ל„פרוליטאריון" — „לא תחמוד!" אולם קארל מארקס מתנפל והולם בפטישו הכבד רק על ראשם של ה„בורגנים" והוא שופך עליהם את כל חמתו, הוא מאשים רק אותם בהעדר הצדק והיושר השורר בעולם. ומצד השני הוא פונה בתהלות ותשבחות לפרוליטאריון והם יוצאים מלפניו כולם זכאים. אין תורתו של מארקס תורת חיים, וביחוד לעמנו בתור עם השואף לחיות חיים לאומיים. ומשום כך אין גם „צעירי ציון" מארקסיסטים. אין כוונתנו בזה, בדברים המעטים האמורים למעלה, לבקר ולבטל את השיטה החזקה של קארל מארקס. ואולם רצוננו היה להעיר בקוים מעטים רק על זה, ש„צעירי ציון" דוחים את שיטתו של קארל מארקס, ומפני מה אין תורתו להם „הלכה למשה מסיני". והסוציאליות של „צעירי ציון" מתבטאה עוד בזה, שאין כוונתה לפלפל ולחדור אל עובי הקורה של חקירה ודרישה באיזה אופן נתגלגל ההון אל העשיר, אלא „צעירי ציון" רוצים ליצור בזיעת אפם ומתוך עבודתם הם את סדרי החיים בארצנו בלי מנצלים ומנוצלים, אלא אך ורק על־ידי עבודה עצמית. „צעירי ציון" רוצים להשליט את הסוציאליות העברית בחיים רק על־ידי עבודה ולא על־ידי הריסה, להרוס את זה מה שנבנה כבר על־ידי אחרים. כלל גדול הוא: „מי שהוא רק מחריב, אינו מוכשר לבנות". בחומר מפוציץ, בדינאמיט, אפשר אָמנם לפוצץ ולהרוס את הסלעים היותר חזקים ומוצקים, ואולם בשום אופן אי־אפשר בחומר הזה לבנות בנין עד, ליצור חיים בריאים וטבעיים בשביל עם רצוץ ושבור. „צעירי ציון" בכלל ופה באמרקה בפרט מכירים בשפתנו הלאומית והעברית, שרק היא היחידה השלטת בכל סדרי החיים העבריים שלנו בארץ ובגלות. אין ל„צעירי ציון" באשר הם תרבויות וספרויות שונות. יש להם, ל„צעירי ציון", רק עם אחד, שפה אחת ותרבות אחת. אָמנם נעשו שנויים עכשיו בתוך ההסתדרות של „צעירי ציון" ברוסיה ובאוקראינה, ואולם השנויים האלה נעשו תחת כובד המצב המשונה השורר עכשיו שם. עכשיו יש רק לקוות, שעם הופעתם של „צעירי ציון" באמריקה מתוך המצב הקשה השורר פה, תתחיל תקופה חדשה בכל סדרי החיים שבהסתדרות הציונית. ואָנו מקוים, שההסתדרות של „צעירי ציון" שהיא כוללת בקרבה את מיטב הצעירים שביהדות האמריקאית תמלא את תפקידה החשוב בכחותיה הצעירים והרעננים על שדה הציונות והתרבות העברית. ולא רחוק הוא היום, שתחת הדגל של „צעירי ציון" יתקבצו כל בני־הנעורים של היהדות האמריקאית, של העובדים העברים. הסיסמה של „צעירי ציון" היא — „ארץ, עבודה ותרבות עברית".

* עיין ספרו שיצא לאור בשנת 1917 בייקאטירינוסלאב, בשפה הרוסית, בהוצאת א. הוינסון, „איז פערעזשיטאָהאָ", י. ב. ספקטור.

מגיעים צלילים דקים מן הדקים, צלילי־נימים חשאיים, ובסולם־הנגינה אין להם לא מקום ולא שם אפילו...

ונובעים ומתפשטים הצלילים הרחוקים הללו ומזעזעים את הנפש בערבובית־העוז והרוך, הזעם והחסד שבהם.

כי לא את הקולות משמיע לנו כנורו של גנסין, אלא את הדי־הצלילים הרחוקים החשאיים; ולא צבעים ועצמים מתאר לנו מכחולו — כי־אם צללים וצללי־צללים. גם לא את הרעיון, את המחשבה, ולא את הרגש, את החוש האלמנטארי — אם אפשר להגיד כך — מוסר לנו גנסין. על אלה כמעט שאיננו עומד כל עיקר, כי־אם אותו ההרהור המרפרף המלוה את המחשבה והרעיון, ושהוא כאילו מסתתר ומתחבא תחת צלם; אותו הרחש הדק, האוירי, השקוף שבאותו ההסוס ש„מלפני־ולפנים" ושרק הוא הוא המניע העיקרי בכל אותו ה„מיכאניזם המסובך", הגורם הראשי — ה„עושה" בנפש האָדם — הוא הוא נושא היצירה של גנסין.

יצירה זו מראה לנו את נחל־החיים — חיי־הנפש במשמע — לא בשטפו ובזרמו, כי־אם את מקור־הנחל החבוי בין כפי־הרים וצוקי־סלעים ושכמעט איננו נראה לעין רואים כלל. — — —

ברם, לפרקים הרי הצלילים בה חשאיים ורחוקים הם, שאינם נשמעים לאוזן בן־תמותה כלל! הרי הצללים בה מטושטשים, הרי צל־הרעיון בה טמיר וחבוי, ואותו ההסוס הקל בה נעול וחתום בפנים — עד שכל אלה אינם עלולים להיות מובעים בשום בטוי!

ואָז מוציא גנסין מבית־גנזו את כח־הקסם שבו, אותו הכח הנפלא לגלות את הנסתר, להביע את הבלתי־מובע אך ורק על־ידי איזו תנועה צדדית, לכאורה, לגמרי. רומז הוא כאילו איזו רמיזה קלה, קורץ קריצת־עין פקחית, — ולעינינו נפתחת נפש גבורו רוות־המכאובים בכל גלוייה, מערומיה, קמטיה ונפתוליה!...

כי הרי יש לפעמים שאת הרשמים היותר עמוקים הנך קולט מתוך הקריאה ביצירותיו — ואין אתה יודע מאין ועל־ידי מה הם נקלטים במוחך... ואתה כאילו תוהה על עצמך: מה זה שפעל בה עליך, מה זה גרם לרטט זה שחלף לפתע בכל אבריך — והרי לא היה זה אלא פליטת־מלים שאין להן שחר, איזו תנועה שאינה מתאימה כלל לגוף הענין, לכאורה, או אפילו איזו יריקה, חיוך, נחימה וביוצא בהם, שאין בהם לכשהם לעצמם ולא כלום...

וזהו מה שאָנו אומרים: גדול ביותר כחו של גנסין ב י ן ה ש ט י ן מאשר בשטין עצמן.

אֶזְכָּרֵךְ נוֹף גּוֹלָה

מאת

מ. ב. רזבניק.

אֶזְכָּרֵךְ נוֹף גּוֹלָה, אִם כִּי אֲרוּרָה
עַל דָּמִי, עַל דִּמְעִי, שֶׁשָּׁפְכוּ בָּךְ כָּבֵד
גַּם עַל רַגְלִי יִדְרֹךְ עַל חוֹף אֶרֶץ אָבוֹת,
אַחְמִיָּה, אֶזְכָּרֵךְ עוֹד, עֵמֶק הַבָּכָא!

כְּבָר קוֹרֵא הַשּׁוֹפָר, כְּבָר שָׁבֵי הַגּוֹלָה
מִתְכַּנְּסִים לַמַּחֲנֶה בְּשִׁיר יֵשַׁע וּגְאֻלָּה—
נִפָּרֵד, נִפָּרֵד, מְקוֹם שִׁבְיִי הַיָּקָר!
שְׂנֵאתִיךְ אֲהַבְתִּיךְ, הֵן אַהֲבָה כְּבַר כָּלָה!

בִּדְמִי לֵיל הַסַּהַר אֱלֵי בֵית הַכְּנֶסֶת
הַיָּשָׁן־הַנּוֹשָׁן, אֲשֶׁר עֲזַבְנוּהָ, עִירִי,
אָבוֹאָה בַלָּאט וּבְצֵל זָוִית אֶתְכַּנֵּס
וְנִצַּבְתִּי שָׁם מַבִּיט וּמַקְשִׁיב עֲרִירִי...

בַּחֲלַל בֵּית הַכְּנֶסֶת אָז יִרְעַד חֶרֶשׁ
הֵד שַׁוְעָה לַנַּעֲנִים וּמְיַחֲלִים עַד כְּלוֹתָם;

וְאוֹר סַהַר שָׁם עַל אַד הַוֶּה, אַד יְקִי
מִנְּטָפִים לֹא יָבְשׁוּ, מִנִּטְפֵי דִמְעוֹתָם

וּבְאַחֲרוֹן לֵיל שִׁבְיִי עוֹד פַּעַם אַחֲרוֹנָה
תּוֹךְ נַפְשִׁי הַהוֹמִיָּה מְתוּגָה וְגִילָה,
עֲנוֹת הוֹדִי גָלוּת, קָה מוֹרָא הוֹד נֶצַח,
אַצִּיפֶנָּה בְּרִנָּה וּבְדִמְעוֹת תְּפִלָּה

וְעִם שַׁחַר בְּעַצֶּבֶת אֶתְהַלֵּךְ בֵּין קְבָרִים,
בֵּין קִבְרוֹת אֲבוֹתַי, אֶנָּחֵם עִם עֶרֶב,
בִּדְמָמָה אֶבְרָכָה וְאוֹתִי עֲצָבִים,
בִּדְמָמָה שָׁם דִּמְעִי בַּעֲפָרָם יִתְעָרֵב...

וּבְיוֹם בּוֹ אוֹתִיָה, כֹּה לִבִּי לוֹ יַעֲרֹג
עֵת רַגְלַי תִּדְרֹכְנָה עַל חוֹף הַמּוֹלֶדֶת
לְבֵית־כְּנֶסְתִּי וּלְקִבְרוֹת אֲבוֹתַי הַזְּנוּחִים
מַה תֶּהֱמֶה בִּי נַפְשִׁי, מַה תְּהִי בִי רוֹעֶדֶת...

וואַרשה, תר"פ

מוּסְטַפָה

מאת

אברהם שיער.

היו ימים טובים בארץ, שהשמים היו מתחסדים עם בני־האדם, ואף כי גם אז עשו זאת מפני מראית־העין, אולם — התחסדו. הימים הטובים ההם עברו כבר ולא ישובו עוד.

ובימים הרחוקים והטובים ההם היה בארץ ערב המבורכה כליף ושמו מוסטאפה איבן אל־עזיז.

נורא היה איבן אל־עזיז, אביר לבבו ואיום. ארצות רבות כבש וישימן ויזרען מלח. ערים גדולות הרס, מבצרים נתץ, מצודות סלעים הוריד ועמים רבים הוליך גולה ויגידם ויניעם אל ארצות לא ידעו לא הם ולא אבותיהם.

בחרבו הקשה הכריח עמים רבים להאמין באלאה, בדם ובאש השמיע את אמרות קדשו רצרופות בין בני־האדם. נודע שמו בארצות רחוקות וירגזו תחתיהם, שמעו באיי הים את כבודו ויחרדו לזכרו, וכל הגויים הקרובים והרחוקים כרעו ברך ויתנו כבוד לאלאה, — כי נוראה וקשה היא חרבו הגדולה של מוסטאפה איבן אל־עזיז.

— עבד אלאה אנכי, מלאכו הנורא הנני, — היה מוסטאפה אומר — וישלחני לפקוח עינים עורות ואזנים חרשות, ויצוני להשמיע דברי קדשו מקצה הארץ עד קצה.

וארבע נשים היו לו למוסטאפה.

שחורת העין כליל בציר — פאטימה הכבודה, וגאליפה — פרח הסתיו הנוגה. וזו הרחוקה, בת השלג הלבן, מארי — כחולת העין וזהובת השער, וצחוקיה כבוקר האביבות ואפירה העריזה בבנית.

— בכתרי המהודר משובצות ארבע מרגליות טובות, באהלי הנוה מתעלסות ארבע נשים יפות, כי טוב אני וכי ישר בעיני אלאה, וחן וחסד מצאתי מלפני נביאו, והוננתי בבנות־חן אלה.

שחורות היו עוד שערותיה של פאטימה הכבודה כשהיתה הריה בבקעת פרת ותלד את אוסמאן בנו. הוד נורא היה לבן! חסין היה כארז בלבנון, זקוף כברוש רענן, גמיש כחרב פרת דמשק וכצבי קל בשדה, וכארי גבור

[illegible]. במתנפלים היה הראשון, בנופלים — האחרון. [illegible] תמיד [illegible] היה בא [illegible] [illegible] את אויבי בשער.

— יד ימיני הנאדרה, יד ימיני העושה חיל [illegible] בני! [illegible] והנהדרה הנטושה על [illegible]! — היה מוסטאפא מספר בשבחו בשבתו עם [illegible] פרח [illegible].

[illegible] הוא בן למוסטאפא. [illegible] יפה ועדין הוא יהושפט, עיניו תמיד נבוכות [illegible] והרהורי [illegible]. [illegible] במעמקיו [illegible] שמים מעל ותעלומות ארץ מתחת.

— נביאי הטוב הנהו יהושפט בני. [illegible] יגיד לבני־אדם. [illegible] תבל — היה מוסטאפא אומר ודמעה [illegible] בעיניו.

[illegible] השלג, מארי הזהובה, זו מני [illegible] היא, אשר הושגה [illegible] הארץ השקועה בשנת, ואשר הארגים [illegible] [illegible] על קרני שמש חמות בימים של זהב ולילות של כסף בקיץ הארצי, הקצר שלהם, — מארי זו [illegible] זהב טהור כזהב העטרת הנהדרה [illegible] על ראשו. [illegible] עיניה בהירות [illegible] הרקיע בבוקר [illegible].

[illegible], אשר עיניה דלקו כגפת בוערה ועל [illegible] שפתיה רחף שחוק מלאך האהבה בתענוגיה ומגרונה [illegible] — [illegible] מוסטאפא [illegible]:

— [illegible] את [illegible] את [illegible]!

* * *

[illegible] את [illegible] בשוט [illegible], [illegible] מוסטאפא את [illegible] אחד [illegible]...

[illegible]...

[illegible] מתה, [illegible] את לב [illegible]...

[illegible] מוסטאפא [illegible] — [illegible] את אחת בעיניו, [illegible] אחת [illegible].

[illegible] פרח [illegible]. חבויה בסתר [illegible] [illegible] אחת [illegible] היא [illegible]. [illegible] את [illegible], [illegible] את [illegible].

[illegible] מארי הזהובה, בת השלג: [illegible] [illegible] אחת [illegible] אחת מני [illegible].

[illegible] היא [illegible] משפט [illegible]... — [illegible] מוסטאפא בראותו את [illegible] בעפר.

[illegible] גם [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], בתו שחורת העין [illegible]...

[illegible] [illegible], סגור בחוזקה רק [illegible]...

[illegible] נביאו הנאמן — [illegible] האחרונות...

* * *

ארבע נשים נשא [illegible] מוסטאפא, ארבע בנות יפות.

[illegible] ארבע [illegible], [illegible] ארבע נשים [illegible] מוסטאפא [illegible].

[illegible] מאד. [illegible] שני בנים [illegible] בנות יפות [illegible].

[illegible] מוסטאפא [illegible] את נשיו, [illegible] בניו, [illegible].

[illegible] את [illegible] את [illegible]...

[illegible] מוסטאפא [illegible]...

[illegible] מוסטאפא על מטת [illegible], [illegible] [illegible] לו [illegible]

[illegible]:

— [illegible]! [illegible], [illegible] אתה [illegible] מעשיך...

[illegible] מוסטאפא [illegible] מאד, [illegible] אל [illegible]:

— אין אתה יודע לא מי אני ולא מה אני [illegible]: „[illegible]!" [illegible]! אני לא [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]:

— [illegible]! [illegible]! עתיד אתה [illegible] על כל מעשיך!

[illegible] מוסטאפא מאד [illegible] אפו [illegible]:

— אין אתה יודע לא מי אני ולא מה אני [illegible]: [illegible]? [illegible]! אני לא [illegible]!

[illegible] גם [illegible].

[illegible]... [illegible] אחד [illegible], [illegible] זהב על [illegible], [illegible] מוסטאפא על מטתו, [illegible] — מי [illegible] עד אשר [illegible] אלא [illegible] את [illegible]? [illegible] שנים [illegible] אחד [illegible], [illegible] אחד בעיני אלא [illegible] מה היא? [illegible] אשבה [illegible]... [illegible] ואני אשכח [illegible]...

[illegible] טרם יכלה לדבר אל לבו ומלאך אחד נראה על [illegible], [illegible] היא אש, [illegible]...

— [illegible]!... קרא מוסטאפא אל המלאך [illegible] אל תוציא מפיך דבר! [illegible]! אם [illegible] עמך ואם לא תחריש, נשבע אני [illegible] אם [illegible] ואם [illegible]!...

[illegible] המלאך [illegible] בחמת [illegible], אלם

דומם לקח את מוסטאפה ומבלי דבר דבר הציגהו לפני כס אלאה.

— רשע! מי אתה? — אמר אלאה.

— מי אנכי?... בספרך, אלאה, כתוב שמי ושם אבותי, — מוסטאפה איבן אל־עזיז, מלאך אלאה ועבדו הנאמן.

— לא מלאכי אתה! — נשמע קול אלאה ברעמו — הנה מלאכי אשר אשלח ירבה שלום בעולמי, ישמיע צדקה, יבשר טוב, — ואתה שפכת דם אדם. לא...

— כך... אין אני מלאכך, אשר שלחת... — נכנס לתוך דבריו מוסטאפה — אהה, אלאה! רק עתה נבונותי... רשע אני... דם שפכתי... חטאתי, עויתי ופשעתי וכל רע עשיתי. קללת אלמנה אלי תבוא, דמעות יתומים על ראשי תחתנה. אמת, אלאה! את פאטימה הכבודה גזלתי מבין זרועותיו של אביה לבן הזקן, את גאליפה לקחתי בחוזקה מעל משכב־דודים את בחירה רצתה בו נפשה. את מארי קניתי בכסף נמאס בחוצות דמשק ואת זאפירה... אלאה! את הכל עשיתי בגלוי לעיניך הטהורות, הצופות... לכל תעופת חרבי קראתי בשמך, לראש כל חורבן, לראש כל הרס הזכרתיך, אל כביר! אל אדיר! על כל טפה וטפה של דם אשר שפכתי קראתי לעזרתך, אלאה מעוזי! אל נקמות היית לי, אל מלחמות היית לי ולישועתך קויתי תמיד — ואתה עזרת לי, אל מושיע ורב!

כל אשה שנתאלמנה — לכבודך, אלאה, נתאלמנה; כל ילד שנתיתם — לתפארתך, אלאה, נתיתם; כל הבנים הנרדפים, כל הבנות הנשגלות — לגדלך נרדפו, לכבודך נשגלו...

אמת, אלאה! את נשי גזלתי, גנבתי, שביתי — אולם שערותיה השחורות של פאטימה הלבינו בשלום ורוב טובה בביתי. גאליפה היתה מלטפת אותי בהרימותיה הנוגים. מארי הנכריה, הרחוקה, כאב לה אהבתני, וגם זאפירה... אחת אחר אחת לקחת אותן ממני, אותן ואת בניהן אשר ילדו לי ותציגני ריק — אני החרשתי...

אלאה! אני כי חטאתי — לכבודך חטאתי. אני כי המתי — להודך המתי. ואתה, אלאה, כי גזלת — לכבוד מי גזלת? לשם מי המת את בני, גזלת את נשי? לשבחו של מי, אלאה, החרבת עלי את נוי?...

ובית חדש בניתי לי. ארבע נשים חדשות לקחתי לי, ארבעה ילדים תמימים נולדו לי, קטנים המה, אפרוחים, ולא ראו עוד בטובה, חמשה אביבים טרם יעברו עליהם יתנך באת ותקחני...

הנה באת ותקחני... ושואל אתה, וחוקר אתה לשמי ולשם אבי, כי תדע... אלאה, אמנם חטאתי! רשע אנכי, רשע... ואתה, אלאה, מי ומה אתה? אלאה, אחרי כל אלה... אחרי כל אלה אמור־נא, הגידה־נא: מי אתה? מה הנך?...

דומם עמד אלאה, אלם ולא פתח את פיו. פניו כבושים בקרקע הרקיע ומאדימים מבושה.

חרש רמז לאחד המלאכים וילחש לו באזניו והוא פתח דלת נסתרה בירכתי הרקיע ונזהר מאד הוציא בראשונה את ראשו החוצה ויפן על ימין ויפן על שמאל וירא ויתבונן מאד והנה אין איש, אז קרץ למוסטאפה...

ויטר ימכיסר בכנפיו הגדולות והרחבות של המלאך ויורד מיכסאפר ארצה...

* * *

על מטתו של זהב הרפודה והמבוסמה שוכב לו מוס־טאפה ועיניו מביטות על הארץ, על השמים ועל כל העולם כולו.

ובמסגדים ובכל בתי־התפלה נושאים שבח והודיה לאלאה רופא כל בשר ומפליא לעשות, — וחיוך ערמומי מתנחש על הפנים הצהובים והשמחים ועובר ומתעלם אל תוך זקנו הארוך, הלבן של מוסטאפה...

אמנם, היו ימים כאלה, והשמים, אם כי רק למראית־עין, בכל זאת היו מתחסדים עוד עם בני־האדם. אכן עברו הימים ההם ולא ישובו עוד...

בליל נדודים

מאת

ז י נ ה ר ב י נ ו ב י ץ.

זה היה באחד הלילות הבאים אחרי ימים של צפיה מבלי כל תקוה, ימים רצופים של הליכה ברחובות הכרך...

ימים תמימים הייתי אז נודד ברחובות הכרך כרודף אחרי הרוח, ימים תמימים של כשלון רגלים, של רעב, של חולשת הלב, של חריקת שן בכתר וקללה דוממה, ואחריהם היו באים לילות בודדים, בודדים כמדבר אין סוף...

מה בודד הייתי באותם הלילות!

ימים ארוכים ולילות ארוכים, ארוכים עד אין סוף!

לילות בגן־העיר, על ספסל מכוסה טל לילסתיו, לילות פחד מפני שומר הגן, שכבר נתן בי את עינו, לילות בודדים של בית־הכירה, כשאתה מתאוה לשמוע מלה כל שהיא מפי בן־אדם וכשאתה מוכן בעד מלה רכה אחת לפרוץ בבכי...

מה בודד הייתי אז!

באחד הערבים הרבים, כשבאתי ברחבי העיר, ראיתי מרחוק, שעל ספסלי, שעליו ישנתי זה כמה לילות, יושבת אשה.

איני יודע מדוע לבי התפוון משמחה...

נדמה לי, שאני עוד הפעם ילד קטן והאשה הזאת היא אמי.

זכרתי, שבהיותי ילד קטן בבית־היתומים התגעגעתי לאמי שהיתה עסוקה כל הימים בעבודתה הקשה. זכרתי, שפעם אחרי ימים ארוכים של געגועים אליה, פתאום באה אלי, בהיסח־הדעת, כמו אשה זו.

חרש נגשתי אל ספסלי ואשב על הקצה השני, שלא להפחיד את האשה הזרה שהיתה כל־כך קרובה לי באותה שעה. מלא תודה הייתי לה, לאשה הזרה, שהיתה עטיפה צללי ערב, על שנגשה אל ספסלי הבודד.

ומתוך רגש תודה עמוק ישבתי חרש על מקומי. חנקתי את השיעול שהיה נכון להתפרץ מגרוני, בכבשי את רגלי העיפות שחפצו להתמתח.

לא הוצאתי הגה מפי, לא זזתי אף זיז קל ממקומי.

כך ישבתי על הספסל, שעליו ישבה גם האשה הזרה [illegible] גם יחד.

כך חשבתי בשבתי על קצהו השני של הספסל:

„אולי גם היא בודדה כמוני, בודדה ומתגעגעת לנשמת בריה אחרת?

„אולי גם לה אין מקום ללון הלילה ועיפה היא כמוני? ואולי רעבה היא ללחם? הלא אחותי היא!

„תשב אחותי על ספסלי, תשב דומם עד ינוסו צללי ליל ועד אשר יאיר הבוקר את פנינו, אז נביט זה אל זו בעינים עיפות, נלחוץ יד זה לזו, ניתן זה לזו בת צחוק — מנחת בוקר, ועוד הפעם נלך איש לדרכו, לתעות ברחובות הכרך האכזרי"...

האשה קמה פתאום. לבי התכווץ בקרבי. במה העלבתיה שכבר היא עוזבת אותי? ואני הבודד, הרעב, אנא אני בא?...

— בוא, נלך! — אומרת האשה.

— הוי, רגלי כה עיפות, — נפלט מפי מתוך גניחה ואני במעט שבכיתי.

— עיפות?... עיפות מחזור אחרי? — אומרת היא.

— כן...

חפץ מוזר ממלא את לבי לישפוך לפני אשה זרה זו את כל שיחי, לספר לה עד כמה בודד אני... אך דמעות חונקות את גרוני ואני שותק.

— אם עיף אתה, נסור־נא אל בית־הקהוה — אומרת היא ומראה לי על הבית המואר שמנגד לגן.

אני נזכרתי, שיש לי אך מטבע של כסף אחת, שלפנות ערב קבלתיה בבית־המלוה, רק מטבע אחת.

— לכי לבדך! — אומר אני ומושיט לה את כספי האחרון. — אבלי דבר־מה, הלא רעבה את ואני אחכה לך פה...

היא לקחה מידי את הכסף ותעזבני, ודמותה האפלה כאילו טבעה באפלת הליל.

זמן רב חכיתי לה.

התחיל שוטף גשם סתיו.

כבר כבו את הנרות בבית־הקהוה שמנגד ואני ישבתי בדד וחכיתי לה.

אך כשהגשם חדר לגופי המכוסה בגדי־קיץ דקים, קמתי רטוב ועלוב ואשים פעמי... מבלי דעת לאן...

יחידי צעדתי בתוך אפלת הלילה.

צעדתי כשכור.

ובכל פעם הייתי נתקל באבן וידי היו מחבקות בכל פעם זיז בית או גזע עץ קר ולח...

אך פתאום נגעו ידי בדבר־מה רך וחם.

— מי שם?

זה היה גוף סוס רתום למרכבה, שבעלו, כנראה, הלך להסתתר מפני הגשם.

עזוב כמוני בליל גשם סתיו זה...

אני נלחצתי לגופו החם של הסוס, שרעד כמוני מקור תחת המטר השוטף, כבשתי ראשי ברעמתו ואחניק בה את אנקתי שחפצה להתפרץ מגרוני המלא שיעול...

ניו־יורק.

לִמּוּד כִּתְבֵי־הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית־הַסֵּפֶר

מאת

חיים יצחק בונין.

ח*.

והמכתב מכתב אלהים הוא.

ספרות אחת יש לנו שלמה בצורתה ונצחית בתכנה, ובידה הרמה וזרועה הנטויה היא מחבקת עולם ומלואו מעומק־רום עד עומק־תחת, מעתיקא דעתיקין עד זעירא דזעירין, ובהיותה תמה וברה בעצם שרשה ומוצאה הריהי פוערת על הנפשות הרבות הנזקקות לתקון ובירור, אימון וישע, ועשותם שרשים בריחם ונשמתם, תחבר חוט חייהם הרק והערין יותר מדי עם חוט חיי עמם בזהרם האידיאלי אשר נהפך לעשת ברזל מרוב נסיונות ובחינות וצירופים, — ואת זו היחידה, שנשארה לנו לפליטה מכל סגירות עמנו הידיעות ושאינן ידועות, אומרים לחלקה על־פי סדר זמנים ומשמרות, כדי להכירה לחלקיה ופרטיה ושוכחים, שעם זה גופה מטשטשים פרצופה עד שרואיה לא יכירוה אף בכללה...

אל־נא תחשבו, אישי הסופרים והמורים, לי לחטא ועון אם אומר, שכל הספרות החדשה שלנו (מלבד יצירות בודדות היוצאות מן הכלל) עם כל הטוב והיפה שבה אינה אלא ספרות הזמן והמקום, ספרות שגם בצורתה וגם בתכנה טבועה בחותם השעה ו„אלהי הארץ" (והדברים עתיקים), ואין כחה רב לפעול על בני דורה אלא כש„השעה משחקת לה" ו„המקום גורם" לה. וכך דרכה: כשעברה השעה ואלהי הארץ חלפו ועברו להם ואחרים באו תחתיהם, הריהי הולכת לה לגור בארון הספרים יתתגלגל בנפש „ביבליותיקה עשירה" ואחרת תבוא תחתיה לתפוס עמדתה. כל חיותה היא יונקת מרעשי ההוה ו„אלהותו" ומפרנסת על כן צרכי ההוה בלבד, ואף המובחר שבה שיש לו גם עבר, אף זה אין „עברו" אלא עבר של הוה בלבד ואין לו עגולים והיקפים זה בתוך זה שמתעגלים וחוזרים ומתעגלים עד שמגיעים לעגול הגדול. וספרות התנ"ך מכילה בקרבה עיגולים והיקפים שתנועתם ביקעת ועולה עד לעגול הגדול שאין לו קץ ותכלית, ועל כן ימיה ימשכו כימי השמים על הארץ, תתקיים בכל מקום ובכל זמן, ועתידה ברור לנו כיום, כהוה.

עם הקם לתחיה ומבקש שארית לנפשו ונשמתו בדור הבא אי־אפשר לו בלי נביא ומלאך אשר ילכו לפניו וידם תהיה פשוטה לו מלפניו ומאחריו — ואנו הלא מתעתדים לתחיה וכמהים לגואל ומושיע הנושא בחביון נפשו סודות התחיה, מוצאיה ומבואיה, אבל היש לנו כאלה כיום הזה? נביאים חיים ומלאכים חיים אשר מפתח התחיה מסור בידם ושליטים הם בהיכליו

*) הפרקים הראשונים נדפסו בגליונות ר"ב ור"ד.

ובאוצרותיו? לא ולא! אפשר שבפנות [illegible] [illegible] נסתר לשלוח אורם, אבל מגודל המסכה האפלה לא תשיגם עין אדם ואם לפעמים יגיחו ממחבואם ויבקיעו להם איזה שביל צר אל לב האדם, מיד יקיפום זדים ויראו עליהם באצבע: ראו־נא: איזו ניצוצות לא מעלמא הדין באים למשול עלינו ובעולמנו המלא אבוקות ולהבות על כל מדרך כף רגל!...

הלא תשמעו, בחירי הדור בכל עת ועידן מבקשים בצר נפשם את הנביא באנחות מרגיזות שמים [illegible] קוראים לו ואינם נענים, מבקשים אותו באבוקות ואינם מוצאים אותו! כי איננו מעת נסתם מעין הנבואה! ואוי לנו בזכרנו, כי תקותנו לנביא, אשר יסיר בחזקת היד את התבלול אשר על העינים — תקוה נכזבה, ובמה נוכל לפי זה לנחם נפשנו ונפש בנינו וצאצאינו אחרינו אם לא בנביאים הכתובים לפחות, והנה באים אתם לשנות מכתב אלהים על־ידי הבל פיהם של ווילהויזן, דוהם וחבריהם, למחוק בהעברת קולמוס אחת נשמת החנוך אשר לדור בא ליצור עולמנו.

ט.

תורה לשמה.

ד. ידיעת התנ"ך היא תכלית בפני עצמה ואינה משמשת כלי־שרת לתכלית אחרת. התנ"ך הוא יסוד ושורש לחיי הרוח של היהודי בתור חבר למין האדם בכלל ובן לעמו בפרט. מבטנו יצא וממנו יונקים וממנו נזונים תמיד. וכמו שאי־אפשר לבקש תשובה על השאלה: מפני מה חייב האדם להכיר את עצמותו, מהות חייו ותוכן חייו? משום שהכרה זו גופה היא התכלית האחרונה שאין אחריה כלום, כך אין לבקש תכלית להכרת עצמותה של האומה, מהות חייה ותוכן חייה, בדמותם האידיאלית, המשתקפת מתוך התנ"ך. מתוך ההנחה הזאת מתבררת לנו ממילא מטרת למודו בבית־הספר: היהודי הצעיר צריך לשאוב ממנו מזון רוחני ומוסרי לחייו בכל היקפם בין כשהוא נמצא בסביבתו הוא ובין כשהוא בא בנגיעה עם הסביבה הנכרית שהוא יושב בה. האמת האידיאלית המבצבצת מתוך שירות התנ"ך היא התכריה, ואותה צריך המורה לשאת לנגד עיניו בהורותו לנערי ישראל. כל תכלית אחרת היא ב„בל תוסיפו" עליו. התולדה ההכרחית מהנחה זו היא: למוד התנ"ך אינו בא „לשם ידיעת החיים של עמו בעבר במלוא היקפם", לשם „ידיעת השתלשלות הדעות ואמונות בעם, כמו שהשירים ומשלי המוסר נותנים ציור מהמצב התרבותי של זמן יצירתם". זוהי מגמה שנקנית במדה ידועה מבלי כוון לה מראש, אבל רק במדה ידועה וגם זו רק בבחינה כללית והעיקר שלא בכוונה מראש. הידיעות האמורות במלוא היקפן יקנו להם החניכים מספרי ההיסטוריה, מתולדות הספרות, האמונות והדעות שנתחברו במקצוע זה על־ידי חוקרים ומומחים בישראל, משלנו או משאר העמים. מהם יקנו להם ציור מחיי עמם בעבר יותר שלם

ויותר מדויק מזה שיקנו להם מהתנ"ך. ללמוד התנ"ך מטרה יותר נשגבה: להמשיך זהרו האידיאלי אל לבם ונשמתם של החניכים, כדי שיוכלו לילך לאורו במסילות החיים, להעריך על־פיו את אשר יתרחש במצב עמו המדיני והמוסרי, ואת אשר צריך להעשות בדי [illegible] לדעותיו ואמונותיו ונטיותיו העצמיות בעת אשר הכיר את עצמו ועבד לעצמו. אין שום צורך בדבר למטרת החנוך, שהדור הצעיר יציג לו לדוגמה את חיי עמנו בכל תקופותיו של העבר, כמו רוב ימי מלכי ישראל ויהודה, אשר „אלה וכחש ורצח וגנב ונאף" מלאו את הארץ מהקצה ועד הקצה, „פרצו דמים בדמים נגעו" ו„אשר אכלו שאר עמי עורם מעליהם הפשיטו ואת [illegible] פצחו" ו„חמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר וביתו ואיש נחלתו". תמה אני אם ימצאו בין „אוהבי החופש" שלנו, המעריצים את „חיי העבר המזהיר שלנו" [illegible] ויישמח למראה הדור הצעיר שיהיה מחונך על זכרונות החיים „במלוא היקפם" [illegible] „חיי חופש וכבוד" בדמותם וצלמם של הגבורים האמורים! יניחו ידם על לבם ויאמרו: האמנם חושבים הם באמת כל חיי העבר ל„מזהירים" כל־כך עד כדי העמידם לדוגמה ומופת לסדרי חיינו החדשים? מסופקני. ואם כן איפוא מהי החרדה הזאת, אם העברי ילמד את התנ"ך לא על־פי [illegible] בזמן ומקום? הן לא „ידיעת סדרי החיים ומנהגיהם אז „בבית ובחוץ" היא המטרה, שאליה נישא נפשנו בלמוד התנ"ך, לא זהו העיקר. העיקר מה שאנו רוצים [illegible] ועריכתם על־פי משפטי הנבואה ויעודיה, ובשביל זה אין שום צורך ל„תקונים" בנוסח המקובל. הרגש הישר מחייב, שהבנת הענין כפי אשר ידרוש חפץ החנוך תהיה שלמה ביותר ומקובלת על הלב ביותר, אם [illegible] יקלטנו כמו שהוא בנוסחו הקיים ועומד זה אלפי שנה ובנוסחו זה הוא מגיע גלגל תולדותינו למן אז ועד עתה.

מן הדין הוא, שאותו הנוסח, שנתנסה במצבים שונים ומשונים בחיי עמנו והראה את כחו כי רב הוא להיות מורה ומחנך להועיל בכולם, צריך להשאר בחזקתו אף מכאן ולהבא. אם ליצירה חפשית נשואות עינינו ואם מערכי לבנו פונים לחנוך בני־הנעורים בדרך [illegible] בכל התקופות; נבקשנה בשעות רצון ידועות שבכל תקופה ואף זה רק ברוח בחיריו, ורוחם של אלה התנגד, כידוע, בהחלט ובקנאות קיצונית ל„רוח העם וחופשתו" לסדריו ומנהגיו הנערכים בטעמו. זהרו הטבעי של העם לא הקסים כלל את הנביאים בשביל שיעשו גם הם מצדם כל אשר ביכלתם בשביל להגדיל [illegible] ישבחרו להם אם גם הרחיקו ללכת מאותו צד של „זוהר הטבעי" היה נסוך עליו ולא חששו כלל שמא יועם זה על־ידו וכנפי חירותו לא תגבהנה לעוף כל־כך... אמת פשוטה צריכים לזכור תמיד מעריצי „המדינה החפשית"

בעבר הרחוק: לא להמציאות „החיה", שהיתה שלטת בעבר הרחוק אָנו מתגעגעים; נושאים אָנו את נפשנו להמציאות האידיאלית, שציירו נביאינו ותבעו עלבונה מאת אחיהם ועליה אָנו עמלים לתת לה מקומה הנכון במציאות „החיה". ולפיכך אין תכליתו של התנ"ך בשביל ללמוד מתוכו קורות ה„עבר המזהיר" (אשר באמת לא היה „מזהיר" כל־כך לא מצד המוסרי ולא מצד המדיני), אלא כדי להכירו ולהעריך על־פיו החליפות והמאורעות המתרגשים בחיינו, לדעת מה לקרב מה לרחק, מה לקבל ומה לדחות... לפי זה לא „המקודם והמאוחר" בזמן הוא העיקר; העיקר בנידון זה הוא המוקדם והמאוחר ברוח, במעלת המוסר והקדושה. אָמנם גם ידיעת „המוקדם והמאוחר" בזמן נחוץ לתלמידים, אבל רק במדה שיסייעו להבנת המוקדם והמאוחר במעלה, להערכת התוכחות היעידים בישעתם, מישום שאין כל ספק שגם הנביא, אם כי שאב דעותיו ואמונותיו ממקור נשמתו, הביע אותם כפשהישעה היתה צריכה להן.

ולפי שלמוד התנ"ך קובע לו מדור בפני עצמו בחנוך הלאומי, על כן מודה גם אני, שהוא צריך להיות נלמד רק בשביל עצמו ולא ישמש שרפרף כדי לעלות ממנו לעלית ההלכות והאגדות, לעשות ראיות ו„סמוכים" ממנו. אָסור להשתמש בו כבהיכל לקודש הקדשים. חזותו מוכיחה עליו, כי קרושתו היא קרושה עצמית ואין להשתמש בו כדי להדליק ממנו נר שני. לדעתי, אין צורך לספר לתלמידים (מלבד באקראי במקום שהמדרש או ההלכה נעוצים בפשוטם של המקראות או רוח אחד להם) על־אדות הקשר שבין התנ"ך ומדרש ההלכה והאגדה. ברם, כגון דא צריך אני להודיע, כי אני לעצמי רואה כזו האחרונה המיישך לאור הנבואה ורוח קרושתה, אלא שהם נגלים במראות וסגנונים שונים: בצורת הלכות פסוקות, שבעיקרן הן יונקות מעומק תהום רבה של נפש האומה ותעלומות חייה; ברוך ונועם האגדה, פרי רוח הקודש של האומה שזרם מאות בשנים במערכי לבה; בסגנון החקירה והשכל העיוני; בהיכל השירה ובפרצופי הקבלה והחסידות.

מִכְתָּב אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

לכבוד עורך „התורן", שלום!

ארוני העורך, הואילה־נא בטובך לתת מקום בעתונך הנכבד לשורות הבאות:

כמה וכמה פעמים נכשלו מתרגמים משפות שונות לעברית בזה שעסקו בעבודה, אשר באותו זמן נעשתה גם על־ידי אחרים, ומשום כך עלה עמלם בתוהו. לתועלת הרבים היה טוב איפוא, שהמו"לים או המתרגמים יודיעו בעוד מועד על העבודות הנעשות או העומדות להעשות על־ידיהם. ולמען היות נאה מקיים, הנני מודיע בזה, כי נגשתי לתרגום כתבי שופנהויאר לעברית, החל בחבורו העיקרי: „העולם בתור רצון ובתור ציור־נפש".

בכבוד רב,

ד"ר נ. סירקין.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה.

— „ועד החלוקה" וממשלות הכספים הפרטיים. החל מיום השני העבר, 10 לינואר, פסק „ועד החלוקה המאוחד" להתעסק במשלוח הכספים הפרטיים לארץ הארצית שהוקם כבר החבור המסחרי בינותן ובין הבאנקים הפרטיים של אמריקה או שיש אופנים אחרים למשלח כסף לשם.

הועד פרסם מספר מקומות שעדיין הוא מטפל במשלוח הכספים הפרטיים לשם, משום שאין לעת־עתה דרכים אחרים לזה המקומות הם: מזרח גליציה, פלך גרודנה והחלקים בפלכי וילנה, מינסק, וואהלין, הנמצאים תחת שלטונם של הבולשביקים.

הועד חדל מקבל עליו את משלוח־הכספים הפרטיים גם לארץ־ישראל.

* * *

בקנדה.

— העברת יתומים יהודים מאוקראינה. ביום 15 לינואר תפליג קבוצת עסקנים יהודיים מקנדה באנית „סאלטיק", דרך הנמל הניו־יורקי, ללכת לאוקראינה, בכדי להעביר משם מספר מסוים של יתומים יהודיים לקנדה. חברי הקבוצה הם: גריגורי סנדרס, הררי הרשמאן, ד"ר לוויס ג. פאראר.

התנועה להעברת יתומי היהודים נגועי הפרעות לקנדה התחילה בלפני המשה חדשים על־ידי העסקנית המצוינה מרת א. י. פריימאן ובעלה מאוטאבה. היא עברה על הוצאותיה כמעט בכל הישובים היהודיים בקנדה ועוררה את תשומת־לבם של העסקנים להשתדלות הרחבית לעזרת היתומים היהודיים בארצות נגועות הפרעות. היא הצליחה במפעלה זה. מלבד סכומי הכסף הרבים שעלה בידה לאסוף לתכלית זו, התחייבו גם הרבה יהודים לחנך את היתומים בבתיהם יחד עם בניהם.

באנגליה.

כדבר מחלקה מיוחדת לעניני ארץ־ישראל. ה„טיימס" מתנגד ליסוד מחלקה מיוחדת בממשלה לעניני ארץ־ישראל, בתור סניף של המשרד לעניני המושבות. העתון מביע את דעתו, כי בנין הישוב בארץ־ישראל ימשך יותר מדי אם יהיה תלוי בשלטון משרד הממשלה בלונדון. לפי דעת ה„טיימס" צריכים כל עניני ארץ־ישראל להיות נחתכים על־פי „יעדת־המאנדאט".

— מחאת הסורים. העתונות האנגלית קבלה מחאת ה„התאחדות המרכזית של הסורים" נגד האמנה האנגלית־צרפתית בנוגע לארץ־ישראל. ה„התאחדות המרכזית" מביעה את הדרישה הידוע, כי ארץ־ישראל לא תתולק מסוריה.

— חבור אוירוני עם ארץ־ישראל. כפי ידיעת לשכת העתונות היהודית החלט במיניסטריום לעניני מלחמה לסדר שרות אוירונית בין אנגליה, מצרים וארץ־ישראל.

— התמנותו הרשמית של רדינג. לורד רדינג נתמנה באופן רשמי למשרת „משנה המלך" בהודו. במעט

כל העתונות האנגלית הביעה את שביעת רצונה לרגלי המאורע הזה. הרבה עתונים הזכירו את העובדה, כי רדינג הוא היהודי השני הבא לעזרתה של אנגליה בקשר עם השלטון בהודו. בנימין דיזרעאלי הצהיר בשעתו על הודו כאחת הארצות של האימפריה הבריטית ועכשיו בא רדינג להנהיג את השלטון בהודו על־פי הקונסטיטוציה שנתאשרה בפארלאמנט האנגלי.

* * *

בצרפת.

בראשית השבוע העבר היתה אספת „ועד הדליגאציות היהודיות" תחת נשיאותו של נחום סוקולוב. בין המשתתפים היו: סטוארט שמואל, טיומקין, בורים גולדברג, שריזבורג, מוצקין, באי־כח היהודים של פולניה, רומיניה, טשיכוסלובקיה ועוד קהלות יהודיות אחרות.

בישיבה הראשונה דנו החברים בדבר עבודת באי־כח הועד בגיניבה. סוקולוב הודיע, כי הועד היה מוכרח לא לעורר שם את שאלת היהודים בפולניה. אמנם לועד היה נצחון רב בנוגע לשאלת זכויות המיעוט היהודי בפינלנדיה. מוצקין בירר, כי יש לקוות הרבה בעתיד מאגודת־העמים ביחס אל הטבת מצב היהודים.

נתעורר ויכוח חשוב בדבר השאלה, אם שרר רוח של אנטי־שמיות בקרב חלק של צירי הממשלות לחבר הלאומים. ד"ר פאסמאניק נטה להאמין, כי הרבה צירים היו חדורים ברוח של אנטישמיות, מפני אמונתם, כי היהודים הם אחראים בעד הפצת הבולשביזם. סוקולוב הכחיש בהחלט, כי מספר צירים התיחסו אל השאלות היהודיות באנטישמיות. את סבת העובדה שהאספה האחרונה של חבר הלאומים פעלה כל־כך מעט לטובת היהודים הוא תולה בזה, שלפי הקונסטיטוציה הזמנית של ה„חבר" צריכה כל החלטה חשובה להתקבל פה־אחד.

* * *

בפולניה.

— הממשלה הפולנית הכחישה את הודיעה שנדפסה בעתונים היהודיים בוארשה, כי בתקציב הממשלה לשנה הבאה יופרש סכום מסוים ליצירת משרד מיוחד לעניני היהודים.

— רדיפות חדשות. כפי שמודיעים מוואַרשה, התחדשו ה„אקסצסים" של החיילים הפולנים נגד היהודים הנוסעים במסילות־הברזל. מלבד קציצת זקניהם של היהודים ומעשי־חמס אחרים היו גם מקרים של השלכת נוסעים יהודים דרך החלונות. בין אלה האחרונים נמצאה גם עלמה צעירה שהשליכוה החיילים דרך חלון הרכבת אחרי שהתעללו בה.

— להטבת מצב הבריאות של היהודים. קבוצת של רופאים יהודים הניחו יסוד לאגודה, שתקדיש את פעולותיה להטבת מצב בריאותם של המוני היהודים בפולניה. תמיסדים מקוים, שהאגודה החדשה הזאת תרחיב את פעולותיה גם בקרב יהודי ליטה.

* * *

בליטה.

— לפי ידיעה מדאנציג, מתנהלת תעמולה בווילנה על־ידי קבוצה קטנה של עסקנים יהודים דימוקראטיים, שהיהודים ישתתפו בבחירות אל ה„סיים" לפי דרישת הגינראל הפולני זליגובסקי, ש„כבש" את ווילנה. כידוע, הודיעה מועצת הקהלה באופן רשמי, שהיהודים ישתמטו מהשתתף בבחירות הווילנאיות.

— ועידת המועצה הלאומית. בקובנה נערכה הועידה החמישית של ה„מועצה הלאומית היהודית" בליטה. המיניסטר לעניני היהודים, ד"ר סולובייטשיק, הלל מאד את יהודי ווילנה בעד עמדתם הפטריוטית ביחס אל הסכסוך שבין פולניה וליטה.

ד"ר ראבינוביץ, נשיא ה„מועצה", נמצא עכשיו בדרכו לאמריקה. מטרת נסיעתו היא מדינית.

* * *

בפינלנדיה.

כניסת פינלנדיה ל„חבר־הלאומים" ושאלת היהודים. באי־כח ועד הדליגאציות היהודיות הגישו ל„ועדה החמישית" של „חבר־הלאומים" תזכיר, שמתאר את מצב היהודים בפינלנדיה.

„במה שנוגע ליהודי פינלנדיה — קוראים אנו בתזכיר זה — צריך לגשם באופן מלא ומוחלט את השויון האזרחי. אם כי הפרינציפיון של השויון האזרחי נתקבל על־ידי הסיים הפינלאנדי פוגשת בכל זאת הגשמתו בחיים, למרות מספרם הקטן של היהודים בפינלנדיה, קושי גדול ובכל מקרה בודד מפריעה לדבר שורה שלמה של כל מיני פורמאליות. בפרט משתמשים באמתלה, שהיהודים שאיתם מדברים אינם יהודי פינלנדיה. אבל האמת היא, שהאנשים האלה חיים בפינלאנדיה זה עשרות שנים ולעתים קרובות במשך שנים או שלשה דורות. בזמן האחרון הגיעו הדברים לידי כך, שהממשלה הפינלאנדית אינה מרשה לשוב למולדתם לאזרחיה היהודיים, שהיו בימי המהומה בקופינהאגן או בשטוקהולם, מבלי להתחשב עם זה, שהם נולדו בפינלנדיה וקשורים הם בארץ זו הן על־ידי החנוך שמקבלים ילדיהם, הן על־ידי מנהגי חייהם והן על־ידי הרכוש שיש להם בפינלנדיה גופה.

התזכיר עומד על זה, שיגישו לממשלת הפינלנדית דרישה בדבר הכנסת ההתחייבות הבאה לקונסטיטוציה של פינלנדיה: מכירת בתור אזרחים פינלנדים בעלי זכויות מלאות מבלי כל צורך להביא הוכחות מיוחדות ומבלי כל ענינים פורמאליים:

א) את כל האנשים שהנם יהודי פינלנדיה ועד עתה לא נתאזרחו בשום ארץ אחרת ואשר היו או שהיתה להם דירה קבועה על הטריטוריה הפינלנדית החל מאוגוסט 1919, או באלה ששמרו את קשריהם עם הטריטוריה הזו החל מהתאריך הנ"ל ויש בידם פאספורט שניתן על־ידי השלטונות הפינלנדיים הקודמים.

ב) כל האנשים שהיו על טריטוריה פינלנדית ב־1 לאוגוסט 1911.

ג) כל האנשים שיולדו מעתה בפינלנדיה ויהיו משועבדים ליוריסדיקציה שלה".

בתזכיר באו על החתום נשיא ועד הדליגאציות היהודיות מר נחום סוקולוב והמזכיר הראשי ליאון מוצקין.

„ועד הדליגאציות" פרסם אחר כך את תוצאות התזכיר הזה:

„בשעה שדנו באספת „חבר־הלאומים" בגיניבה, בשאלת קבלת פינלנדיה ל„חבר", תמך רוברט ססיל בנאום נלהב את

הרפורמיסטים של ... [illegible] בכדי להבטיח זכויות [illegible] ... את [illegible] ... המיעוטים [illegible]

[illegible] את [illegible] הזה.

[illegible]

[illegible] אני מביאים בזה את [illegible] ... את המשפחה הציונית [illegible]

[illegible] ... [illegible] אחרים נכבדים

[illegible] על [illegible] ... בארץ [illegible] ... את [illegible] ... [illegible]

א. [illegible] כי אין אנחנו מוצאים כל אפשרות לעצמם [illegible] ... בארץ ... [illegible] ... אמנם [illegible] ... את [illegible] בארץ [illegible]

[illegible] על [illegible] ... ישראל [illegible] ... כי [illegible] ... את [illegible] ... בארץ [illegible]

[illegible]

וגמר בהקניית השפה של [illegible] ... את אשר [illegible] ... [illegible]

ב. [illegible] ... בכדי [illegible] ... [illegible] ... בבנים של 35 עד 40 אחוז מן [illegible] ... [illegible]

ג. [illegible] ... בארץ-ישראל [illegible] ... [illegible] ... בארץ.

התנועה הקאמית

משא־ומתן עם היק"א

בדבר נכיעתי ארץ־ישראל התקבלו [illegible] ימים אחדים בפאריז ושם, לפי ידיעות ה„משרד ההרצאות והודיות", היתה להם מועצה עם עסקני היק"א, בדבר השתתפותה של חברה זו עם הציונים בעבודות ארץ־ישראליות ובמיוחד בעבודות „פרי היסוד" [illegible] ארץ־ישראלית".

* * *

תעמולת הקרן־היסוד באנגליה

ביום הראשון העבר נערכה בלונדון אספה פומבית גדולה לטובת „קרן־היסוד". יושב־הראש היה הלל זלאטופולסקי והנואם הראשי — ד"ר חיות מווינה. הוא הטעים, שיהודי אנגליה ואמריקה הם עכשיו החלק המאושר היחידי בעמנו שיש ביכלתו להחיש את ההוצאה לפעולות של בנין ארצנו.

ד"ר חיות יצא ביום השלישי העבר [illegible].

* * *

בנו של „הנדיב הידוע" בדרכו לאמריקה.

ג'ימס רוטשילד בנו של „הנדיב הידוע" הפליג ביום השבת העבר באניה ללכת לאמריקה. מטרתו היא, לענין כאן מספר בעלי הון בתעשיות ארץ־ישראליות.

* * *

ועידה לטובת החלוצים בטשיכו־סלובאקיה

באיגוד לשכות ההגירה באירופה המרכזית נועדו כלפני זמן קצר לועידה באוסטרוי שבמהרין, טשיכו־סלובאקיה. מטרת הועידה היתה הספקת עזרה למהגרים היהודים בנסיעתם לארץ־ישראל. הועידה נראה ע[illegible] באכוח לשכת ההסתדרות הציונית שבלונדון. הוא הציע לפני הנאספים תכנית של עבודה שעל־פיה יתנהגו עסקני כל לשכות ההגירה שבאירופה המרכזית. העזרה ל„חלוצים" תפשה מקום חשוב בתכנית הזאת. כמעט כל הצעותיו נתקבלו.

* * *

תנועת החלוצים בקרב היהודים החרדים

לשכת „אגודת ישראל" בלונדון מודיעה, כי בקרב היהודים החרדים שבגליציה, טראנסילבאניה וטשיכו־סלובאקיה נתגברה בעת האחרונה התנועה לעלות צעירים לארץ־ישראל בתור „חלוצים".

* * *

לתנועת החלוצים בגרמניה.

— „הפועל הכובש". בקלן אשר בגרמניה נוסדה הסתדרות של פועלים עבריים בשם „הפועל הכובש". בתקנות ההסתדרות הזאת נאמר:

1) הדור הצעיר בעם העברי החדור הכרה, כי כבושה האמתי של ארץ־ישראל יכול לבוא רק על־ידי עבודה עברית פרודוקטיבית בארץ ועל־ידי זו נחוצה הגירה תכופה של בחות עובדים לארץ־ישראל בכדי להחזיק את עמדותינו — עוזב את הגולה ועולה לארץ־ישראל.

מכיון שהרוב אינו מוכן לעבודה פרודוקטיבית, מעמיד היא את ענפי [illegible] באופן [illegible] שנתים את התפקיד של עבודות צבוריות, כמו סלול דרכים ועבודת אדמה אחרת. כעבור הזמן, כשירכשו העובדים את ידיעת העבודה החקלאית, יתישבו באופן משותף במשקים חקלאיים.

2) „הפועל הכובש" עומד על יסוד הפרוגראמה של „הפועל הצעיר" כאי כמייצג בארץ־ישראל הוא רואה את הסתדרות „הפועל הצעיר".

[illegible] כל מחויבים כל אחד מחברי [illegible] א) לדבר בהקדם האפשרי אך ורק בשפה העברית; ב) לעזור לבנות את הארץ על יסודות סוציאליים (לא בדרך של מלחמת מעמדות על־ידי חיי קבוצה משותפים; ג) להסתגל לצורות חיים מתאימות לחיים קבוציים ויחוסי שלום הדדיים; ד) למסור את אמצעי הכסף שאינם נחוצים לצרכי החיים הקופה המשותפת. בכסף זה ישתמשו להשלים את סכום הוצאות הנסיעה לארץ־ישראל; ה) למלאות כל עבודה שתמסר לידינו.

4) על כל הענינים של „הפועל הכובש" מחליטים החברים [illegible] גם את סדר החיים בארץ־ישראל, שכל חבר יצטרך להכנע לו.

הסתדרות „הפועל הכובש" היא איננה רק דבר שבתיאוריה אלא דבר שבמציאות. כ־17 חברים מהם כבר הגיעו לארץ־ישראל, אשר הכינו את עצמם לעבודה פיזית במכרות הפחמים ובבתי־חרושת בגרמניה. האחרים מתכוננים עדיין ויעלו במועד [illegible].

שונות

לאיגוד המורים העברים.

מזכיר אגודת המורים העברים בניו־יורק, מר י. ביבר, מבקש אותנו לפרסם את המכתב הבא אל המורים העברים. המכתב מכוון בעיקר אל המורים. אולם אין ספק, שקוראינו העברים בכלל ימצאו בו ענין, כיון שמתוכו אנו עומדים על מצב החנוך העברי ועל מצבם של המורים המאורגנים בשעה זו. המכתב נמסר בקיצורו ובשנויים קלים.

„חברים נכבדים! במדינה, שעוד לא היתה שעה לאיגוד המורים העברים להתארגן ולהתאגד לאגודה הוגה בכל שעה [illegible]

את מצבו החמרי לא הצליח עדיין המורה העברי להיטיב בשנות המלחמה, כמו שחשבו רבים. כי מה הוא המאכסימום של שלשים וחמשה דולארים לשבוע שובה אלון המורה היותר מצוין, המורה ממדרגה א', לעומת המשכורת היותר מינימאלית של הפועל היותר פשוט? ואם בשנות המלחמה בשעת [illegible], שעדיין לא עבר גם עכשיו, נשא המורה העברי וסבל במצבו החמרי, היה לו לכל הפחות ספוק נפשי [illegible], שהחנוך העברי התחיל להתבסס והתגלית שלמות [illegible] המורות הנצם של מנהלים אחדים [illegible] מורים [illegible] [illegible], כי כל אלו המורים שאין [illegible] אחרים [illegible], כל אלו שהורו בהוראת עברית לא [illegible] שהורו את [illegible] בעברית אחרת, נמשכו אחרון [illegible] את ההוראה. ובתוצאה ממצב כזה עלה ביד המורה העברי [illegible] [illegible] לוצור איזה דבר, איזה צל של חנוך עברי [illegible] [illegible] [illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible], כי גם [illegible] [illegible] [illegible] כי

אי־אפשר לחנוך העברי, ומה גם באמריקה, להתקיים על מקריות; כי אי־אפשר לחנוך העברי לסמוך על מורים במקרה ועל נדבן במקרה. ומה אנחנו רואים? תיכף עם התחלת ההגירה התחילו מנהלים ומנהיגים מסוג ידוע להכניס שוב את ההפקרות אל בתי־הספר שתחת רשותם, הפקרות ביחס אל פטורי המורים וביחס אל החנוך.

ומה אנו רואים באגודת המורים? דוקא בעת כזאת מורגשת אדישות נוראה בין המורים בכל הענינים השייכים לאגודה. דוקא עכשיו בשעת המשבר הקשה, שכל אחד ואחד צריך לעזרת חברו ולתמיכתו הרוחנית, הננו רואים פירוד־לבבות גדול בין החברים שלא היה כמוהו למן היסד האגודה ועד היום הזה.

חברים נכבדים! אי־אפשר לנו להמשיך את עבודתנו באטמוספירה מתניקה כזו וביחס שלילי כזה. נתאסף־נא ונראה מי ימי ההולכים אתנו ומי העומד מרחוק. נעמוד על הפקודים ונשתדל לסדר ולארגן את כחותינו מחדש ונתוה לנו תכנית של פעולה ומעשים לפי כחותינו. בטוחים אנו, כי סוף־כל־סוף כח האבטוריטט של אגודת המורים איננו תלוי במספר החברים. לא בכמות, כי־אם באיכות. אגודת המורים נמצאת תמיד ביחס מהופך לשאר האגודות של יוניון. בה בשעה שבכל יוניון נכנסים על־פי רוב הגרועים שבפועלים, ולמשובחים שבהם אין צורך ביוניון, — אצלנו דוקא העידית שבנו, דוקא הטובים והמעולים שבמורים העברים, המובהרים והאידיאליים שבהם מרגישים את הצורך באגודה. כי לא רק אל הוספת המשכורת עינינו נשואות, כי־אם בעיקר אל הטבת החנוך, אל השתלמותו של המורה, אל סדורו של בית־הספר הצבורי וביסוסו החמרי ואל העקירה משרשה של ההפקרות בחנוך העברי, שלא כל הרוצה ליטול את השם של מורה או מנהל או מנהיג, — יבוא ויטול. אם זה יעלה בידנו, אז יש תקוה לחנוך העברי בארץ זו ויש תקוה גם למורה העברי לעמוד על בסיס חמרי בטוח; ואם לא — אבדנו.

על כל המורים העברים החובה להשתתף באסיפה הבאה.

* * *

נשף „אחיעבר"

ביום הראשון העבר ערכה הסתדרות „אחיעבר" בניו־יורק אספה פומבית גדולה לכבוד הופעת „לוח אחיעבר" קובץ שני. הצטיינו בנאומיהם: ד"ר נ. טורוב, י. ז. פרישברג ומ. ליפסון, עורך ה„לוח". ראובן בריינין היה מיועד להיות הנואם הראשי של הנשף, אולם לא יכול לבוא, מפני שהיה עליו לנאום באותו ערב ב„בית־ציון" דהארלם על ענין חשוב, שלא סבל כל דחוי.

המזמר הקראסי ז פרברג שר בהצטיינות שירים עברים. מר רודנסקי הקריא.

* * *

א. שטיינמאן חי.

בשמחה רבה אנו מביאים בזה את הידיעה שנתקבלה מברלין, כי לשם בא הסופר העברי א. שטיינמאן, שאדותו הגיעה ידיעה בקיץ העבר, כי מת באודיסה. (ידיעה מעציבה כזו נתקבלה בשעתה גם במערכת „התורן".)

מודיעים גם כן, כי, לפי דברי שטיינמאן, הרגו הבולשויקים באודיסה את העסקן הציוני הידוע בעל בית־הבאנק, שמואל ברבש.

הצגת חזיון עברי.

„הבימה העברית" עושה הכנות רבות להצגת המחזה „תרשיש" מאת יצחק קצנלסון. ההצגה תהיה ביום השלישי, 25 לינואר. המשחקים הם: אברהם טייטלבוים, מ. ב. סאמוילוף, מ. סקולניק, מרת ס. אסתרין (בן־עמי), ז. פרלברג, י. צ. סקולר, בתיה רוטברג ומאיר סלצר. המשחק האמן מר טייטלבוים הוא גם הרג'יסור. המנהל הוא מר נ. לין.

* * *

קול־קורא מאת ועד־היובל של החכם העברי א. ח. רוזנברג.

לכל מוקירי הספרות העברית באמריקה!

זה לא כבר פנינו אליכם בדבר חג־יובלו של החכם אברהם חיים רוזנברג. החכם הזה השקיע עבודה רבה, יגיעת רוח של ארבעים שנה, בספרו הענקי „אוצר השמות", שכל החכמים והסופרים מפליגים בשבחו. מחבר ה„אוצר" נהגה כל ימיו מיגיע כפו ובעמל רב עלה בידו להוציא חמשה חלקים מספרו החשוב, מבלי שום עזרה מן הצד. אולם שאר החלקים, המונחים אצלו ערוכים ומסודרים לדפוס, אין בכחו להוציא. ביחוד עתה כשהגיע לזקנה מופלגת ומקיים את התורה והחכמה מתוך עוני ודחקות.

אי לזאת נדברו אחדים מן הסופרים והעסקנים איש אל רעהו וסדרו ועד לעזור להסבא הנ"ל להוציא את כל חלקי ספרו וגם לחוג את יובל־השמונים שלו. בעזרת הועד כבר יצא החלק הששי והשביעי של ה„אוצר" ועוד שלשה חלקים עומדים לצאת. הועד כבר עשה את ההכנות הדרושות לחג־היובל, שיהיה במוצאי־שבת, י"ד שבט, 22 בינואר, באולם „ברודביי סנטראל", 673 רחוב ברודוויי, ומשתדל בכל כחו, שהיובל הזה יהיה לכבוד להחכם הותיק וגם למשען לו לעת זקנתו.

ובזה אנו פונים אליכם עוד הפעם, כי תואילו־נא להענות לנו לכבוד החכם ולכבוד הספרות ולשלוח את מסת ידכם לקרן ה„אוצר". בטוחים אנו, כי רצונכם להיות לעזר לדבר גדול כזה, אלא שמרוב טרדותיכם לא שמתם לב להמכתב הראשון ואנו מבקשים מכם לשים לב למכתב זה ולשלוח לנו במוקדם היותר אפשרי כפי נדבת לבכם.

ברגשי התחיה העברית,

ליאון קאמייקה, יושב־ראש,

מאיר ברלין, ראובן בריינין, סגנים.

נדבות לקרן ה„אוצר" וכן מכתבים בדבר הזמנת כרטיסים לחגיגת היובל ישולחו על־פי כתובת גזבר הועד: מר ק. נ. שאפיר, 169 רחוב איסט ברודביי, ניו־יורק.

* * *

ד"ר שמריהו לוין בניו־יורק.

עם מסירת הגליון לדפוס קבלנו ידיעה, כי הד"ר שמריהו לוין בא לניו־יורק.

יחד עם כל העברים והציונים הננו מקדמים את פניו בקריאה: „ברוך בואך!"

המערכת.

זכרו את יום השלישי, 25 בינואר

הבימה העברית

בהנהגת **נחמיה לינן**, מציגה

„תרשיש"

חזיון בשלש מערכות מאת סופרנו ומשוררנו העברי **יצחק קצנלסון**

בעריכת **אברהם טייטלבוים**

המשחקים:

אברהם טייטלבוים, מאקס סקולניק, סלאווא אסתרין, יוסף צבי סקולר,
מ. ב. סאמוילוף, בתיה רוטברג, ז. פרלברג, מאיר סלצר.

ביום השלישי, 25 בינואר

בתאטרון „אירווינג פלייס"

כרטיסים להשיג בלשכת „הבימה העברית", 114 השדרה החמישית, חדר 1412, טליפון טשלסי 2851; בלשכת ה„מזרחי"; ב„מרכז העברי"; בבית־הספר למורים; בבית־האוכל „ציון", 197 שדרת לינוקס, אצל רחוב 120, ובימים האחרונים בקופת התיאטרון.

אל תחמיצו את השעה. יש לכם ההזדמנות עכשיו.

רק 128 דולארים מניו־יורק עד ווארשה

על ידי אניות ה„באלטיק אמריקאן ליין"

אניות ה„באלטיק אמריקאן" מבטיחות לתת את הבכורה לנוסעים האלה, שכרטיסיהם נקנו באמריקה.

חוץ מהבטחה זו בעד נסיעה מהירה, מתנהגים באי־כחו האירופאים של מר זארו, הנמצאים בכל ערי החוף וערי הבירה באירופה, עם קרוביהם באופן הכי ידידותי.

באופן כזה יכול מר זארו להבטיח לכל אלה הקונים ממנו את כרטיסי־הנסיעה בעד קרוביהם או בני משפחתם, כי באי־כחו באירופה יתיחסו עם הנוסעים באופן הכי נעים, וישתדלו שיקבלו את חתימת (וויזה) הקונסיל ושיבואו לאמריקה בהקדם היותר אפשרי.

הלשכות של הנרי ק. זארו נמצאות ב־39 קופר סקוויר, בקרן הרחוב הששי, וב־158 רחוב ריווינגטון, קרן רחוב קלינטון

הבאנק של הנרי ק. זארו שולח כסף על־ידי הפוסטה או הטלגראף לכל קצות הארץ במחיר נמוך מאד.

HENRY C. ZARO, BANKER
Palestine Traveling Bureau
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
39 Cooper Square, cor. 6th Street

HENRY C. ZARO, BANKER
Authorized Steamship Ticket Agency
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
158 Rivington St., cor. Clinton St.

NEW YORK CITY

נשף חגיגה

לכבוד יובל השמונים של החכם

אברהם חיים רוזנברג

(מחבר ספר „אוצר השמות")

במוצאי שבת, י"ד שבט

(ינואר), בשעה 8

באולם טרוצקי

במלון ברודוויי סנטראל

673 רחוב ברודוויי.

התכנית עשירה בנאומים, משתה וזמרה.

מחיר הכניסה — דולאר אחד.

כרטיסים להשיג במערכת „העברי", 138 רחוב השני; במערכת ה„טאגעבלאט", 187 רחוב איסט ברודביי, ובבית־מסחרו של מר קלמן נחום שפיר, 169 רחוב איסט ברודוויי.